

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

FAKULTA BIOMEDICÍNSKÉHO INŽENÝRSTVÍ

Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva

Komparace složení a úkolů čs. četnictva z roku 1938 s Policií ČR 2021

Comparison of the Composition and Tasks of the 1938 Czech Gendarmerie and the 2021 Czech Republic Police Force

Bakalářská práce

Studijní program: Ochrana obyvatelstva
Studijní obor: Plánování a řízení krizových situací

Autor bakalářské práce: Jan Kuda
Vedoucí bakalářské práce: doc. PhDr. Barbora Vegrichtová, Ph.D., MBA

Kladno 2022

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: **Kuda** Jméno: **Jan** Osobní číslo: **491712**
Fakulta: **Fakulta biomedicínského inženýrství**
Garantující katedra: **Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva**
Studijní program: **Ochrana obyvatelstva**
Studijní obor: **Plánování a řízení krizových situací**

II. ÚDAJE K BAKALÁŘSKÉ PRÁCI

Název bakalářské práce:

Komparace složení a úkolů čs. četnictva z roku 1938 s Policí ČR 2021

Název bakalářské práce anglicky:

Comparison of the Composition and Tasks of the 1938 Czech Gendarmerie and the 2021 Czech Republic Police Force

Pokyny pro vypracování:

Předmětem bakalářské práce bude komparace složení a úkolů čs. četnictva v r. 1938 se současnou podobou Policie ČR. Teoretická část představí a popíše čs. četnictvo, jeho výstroj, výzbroj, kompetence a úkoly v r. 1938. Analogicky bude představena Policie ČR. U obou bezpečnostních složek budou popsány jejich struktury, výstroj, výzbroj, pracovní činnosti a rozdělení působnosti. Praktická část práce bude obsahovat vyhodnocení komparace a analýz, kdy obě složky budou navzájem porovnány z pohledu jejich organizace, úkolů a postavení v rámci státu. Na základě výzkumných zjištění budou vyvozeny závěry, jestli je možná analogie současné struktury Policie ČR a čs. četnictva z r. 1938 a kde jsou klíčové styčné body, přínos a možnosti k inovacím. Cílem práce bude nalézt a definovat možná opatření ke zlepšení současného stavu v rámci Policie ČR, s ohledem na historickou podobu čs. četnictva a navrhnout jejich možnou aplikaci v současnosti.

Seznam doporučené literatury:

- [1] DLOUHÝ, Michal, Století četnické kriminalistiky, Praha, 2014, 336 s., ISBN 978-80-87567-42-5
- [2] MACEK, Pavel, UHLÍŘ, Lubomír, Dějiny policie a četnictva II., Police history, 1999, 23 s., ISBN 80-902670-0-9
- [3] ŠTEINBACH, Miroslav, 30 let Policie České republiky, Policejní prezidium, 2021, 137 s., ISBN 978-80-908139-0-8

Jméno a příjmení vedoucí(ho) bakalářské práce:

doc. PhDr. Barbora Vegríchtová, Ph.D., MBA

Jméno a příjmení konzultanta(ky) bakalářské práce:

por. Ing. Quido Šturm

Datum zadání bakalářské práce: **14.02.2022**

Platnost zadání bakalářské práce: **22.09.2023**

doc. Mgr. Zdeněk Hon, Ph.D.
vedoucí katedry

prof. MUDr. Jozef Rosina, Ph.D., MBA
děkan

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci s názvem Komparace složení a úkolů čs. četnictva z roku 1938 s Policií ČR 2021 vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů, které uvádím v seznamu bibliografických odkazů.

Nemám závažný důvod proti užití tohoto školního díla ve smyslu § 60 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

V Kladně dne 11.05.2022

Jan Kuda

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych poděkoval vedoucí mé bakalářské práce, paní doc. PhDr. Barboře Vegrichtové, Ph.D., MBA za trpělivost, vstřícnost a odborné vedení mé práce. Dále děkuji Ing. Quidu Šturmovi za konzultaci, věnovaný čas a cenné rady s konstruktivními připomínkami a v neposlední řadě své manželce Lence Kudové za trpělivost a podporu při studiu.

ABSTRAKT

Cílem práce bude nalézt a definovat možná opatření ke zlepšení současného stavu v rámci Policie ČR, s ohledem na historickou podobu československého četnictva a navrhnout jejich možnou aplikaci v současnosti.

Teoretická část bude pojednávat o vzniku a vývoji československého četnictva a Policie České republiky. Bude představeno a popsáno četnictvo, okolnosti vzniku, právní normy, jeho výstroj, výzbroj, kompetence a úkoly v r. 1938. Analogicky bude představena Policie ČR z roku 2021. U té budou stejným způsobem popsány její struktury, výstroj, výzbroj, pracovní činnosti a rozdělení působnosti.

Praktická část práce se bude zabývat srovnáním jmenovaných bezpečnostních ozbrojených složek metodou komparace. Bude obsahovat vyhodnocení komparace a analýz, kdy obě složky budou navzájem porovnány z pohledu jejich organizace, úkolů a postavení v rámci státu. Na základě výzkumných zjištění budou vyvozeny závěry, jestli je možná analogie současné struktury Policie ČR a československého četnictva z r. 1938, kde jsou klíčové styčné body, jaký by mohl být přínos a možnosti k inovacím.

V samotném závěru práce bude zhodnoceno, zda vytyčené cíle budou naplněny nebo se dosáhne výsledků, které tyto cíle vyvrátí.

Klíčová slova

četnictvo; policie; bezpečnostní sbor; komparace; organizace; bezpečnost; výstroj a výzbroj; služba;

ABSTRACT

The goal of the work will be to find and define possible measures to improve the current situation within the Police of the Czech Republic, with regard to the historical form of the Czechoslovak gendarmerie, and to propose its potential implementation.

The theoretical part will deal with the origin and development of the Czechoslovak gendarmerie and the Police of the Czech Republic. The gendarmerie, circumstances of origin, legal norms, its equipment, armaments, competencies and tasks in 1938 will be depicted and described. Analogically, the Police of the Czech Republic in 2021 will be presented. Its current structure, equipment, armaments, work activities and division of responsibilities will be covered.

The practical part of the work will deal with the comparison of the security armed forces. It will include an evaluation of comparison and analyses, where the two components will be compared in terms of their organization, tasks and position within the state. Based on the research findings, conclusions will be drawn as to whether an analogy of the current structure of the Police of the Czech Republic and the Czechoslovak gendarmerie from 1938 is possible, where there are the similarities, what could be the contribution and opportunities for innovation.

At the very end of the work, it will be evaluated whether the set goals will be met or results will be achieved that prove these goals false.

Keywords

gendarmerie; Police; security corps; Comparison; organization; safety; equipment and armament; service;

Obsah

1	Úvod.....	9
2	cíle práce.....	10
3	přehled současného stavu.....	11
3.1	Československé četnictvo 1918-1938	11
3.1.1	Organizace četnictva	12
3.1.2	Výstroj a výzbroj.....	23
3.1.3	Úkoly četnictva	26
3.2	Policie České republiky.....	29
3.2.1	Organizace Policie ČR	30
3.2.2	Výstroj a výzbroj.....	32
3.2.3	Úkoly policie.....	35
4	Metodika.....	42
5	Výsledky.....	43
5.1	Postavení a služební postup u četnictva a Policie ČR	43
5.1.1	Přijetí a služební postup u četnictva.....	43
5.1.2	Přijetí a služební postup u Policie ČR.....	46
5.1.3	Komparace	48
5.2	Úkoly Československého četnictva a úkoly Policie ČR.....	49
5.2.1	Úkoly Československého četnictva.....	49
5.2.2	Úkoly Policie ČR	50
5.2.3	Komparace	50
5.3	Donucovací prostředky a použití zbraně u četnictva a Policie ČR	51
5.3.1	Donucovací prostředky a použití zbraně u četnictva	51
5.3.2	Donucovací prostředky a použití zbraně u Policie ČR	52
5.3.3	Komparace	52
5.4	Organizace četnictva a Policie ČR	53

5.4.1	Organizace Československého četnictva	53
5.4.2	Organizace Policie ČR	55
5.4.3	Komparace	57
6	Diskuze	59
7	Závěr	65
8	Seznam použitých zkratk.....	66
9	Seznam použité literatury.....	67
10	Seznam použitých tabulek	71

1 ÚVOD

Jako příslušník Policie České republiky a velký fanoušek seriálu Četnické humoresky a knih spisovatele, historika a bývalého policisty JUDr. Michala Dlouhého, jsem si zvolil téma této práce. Záměrem je zjistit, zda by bylo možné v dnešní moderní době aplikovat prvky četnictva z roku 1938 do současné podoby Police ČR.

V teoretické části budou představeny oba bezpečnostní sbory, tedy československé četnictvo, které působilo na území Československa od roku 1918 a Policie České republiky, která vznikla v roce 1991. Bude popsán jejich vznik, okolnosti vzniku, struktura, výstroj a výzbroj a do jaké podoby se vyvinulo četnictvo v roce 1938 a policie v roce 2021.

V praktické části se metodou komparace československé četnictvo z roku 1938 a Policie ČR z roku 2021 navzájem porovnájí. Touto zvolenou metodou se u obou složek porovnájí postavení a kariérní postup, úkoly a dále organizace. Výsledkem zjistíme, zda by bylo možné některé prvky z četnictva aplikovat i dnes, o 100 let později, kdy se společnost a vše kolem nás více a více zrychluje a digitalizuje.

2 CÍLE PRÁCE

Cílem teoretické části práce je představit Československé četnictvo, kdy, jak a za jakých okolností vzniklo, proč vzniklo a na základě jakých právních dokumentů. Bude ukázána jeho organizace a struktura, jakým způsobem byla rozdělena činnost tohoto sboru. Představena bude jeho výstroj a výzbroj.

Analogicky bude představena Policie České republiky. Bude předneseno do jaké podoby se během 30let vyvinula. Jaká je struktura, na základě jaké právní úpravy vznikla, jaké jsou útvary, které jí tvoří. Stejně jako u četnictva bude představena výstroj a výzbroj.

Praktická část se pak bude zabývat komparací obou složek, přičemž se budou porovnávat struktury a organizace, úkoly a postavení v rámci státu. Z výsledků komparace bude cílem nalézt a definovat možná opatření ke zlepšení současného stavu v rámci Policie ČR, s ohledem na historickou podobu čs. četnictva a navrhnout jejich možnou aplikaci v současnosti.

3 PŘEHLED SOUČASNÉHO STAVU

3.1 Československé četnictvo 1918-1938

Rozpadem Rakouska – Uherska došlo na jeho bývalém území ke vzniku mnoha států. Vznik samostatného státu, Československo, byl vyhlášen Národním výborem na základě zákona č. 11/1918 Sb., o zřízení samostatného státu československého, který je označován jako recepční zákon. Dle ustanovení tohoto zákona zůstal v platnosti právní řád Rakouska – Uherska a tím i stávající správní systém. Díky tomu byla převzata i organizace rakouského četnictva [1]. Činnost četnictva byla upravována původním zákonem č. 1/1895 ř. z. ze dne 25. prosince 1894 a organizace jako taková byla podřízena Národnímu výboru a spadala pod Ministerstvo národní obrany. Toto vyšlo v platnost 29. října 1918 v přípisu zemského velitele četnictva, gen. Řezáče. Dne 31. října 1918 byl dekretem Národního výboru zřízen úřad generálního velitele četnictva. Tomu příslušely pravomoci dle rakouských norem, které náležely inspektorovi četnictva. O měsíc později, dne 27. listopadu 1918, bylo četnictvo zařazeno pod resort ministerstva vnitra a ministerstvu národní obrany náležely kompetence výzbroje [2].

K dalšímu posunu v právní úpravě ohledně činnosti a struktury došlo 14. dubna 1920, kdy vyšel zákon č. 299/1920 Sb. z. a n. [3] Tím se zakotvila definitivní podoba četnictva, která byla v tomto zákoně uvedena následovně: „*Četnictvo republiky Československé jest vojensky organizovaný sbor strážný, jenž určen jest k tomu, aby podle stávajících zákonných předpisů a podle nařízení a podle nařízení příslušných úřadů státních udržoval na celém území Československé republiky veřejný pořádek a veřejnou bezpečnost.*“ [4, §1].

Poslední změnou v právní legislativě byla změna výše uvedeného zákona. Jedná se o jedinou novelizaci československého zákona o četnictvu, a to zákonem č. 28/1928 Sb. z. a n., jímž se doplňují a mění zákony o četnictvu a o sborech stráže bezpečnosti ze dne 31. ledna 1928. Změny se týkaly oblasti podmínek použití zbraně a zaopatření četnictva [1].

3.1.1 Organizace četnictva

Jak již bylo uvedeno, organizační struktura vycházela z rakouského systému. Byla pouze doplněna o další prvky. K definitivní podobě tohoto sboru došlo v roce 1920 vydáním zákona o četnictvu. Nejvyšším představitelem československého četnictva byl generální velitel četnictva s řídicími orgány na ministerstvu vnitra. Ve struktuře byla nejvýše postavena zemská četnická velitelství. Pod ta spadala okresní četnická velitelství a těm podléhaly jednotlivé stanice [2]. Celá organizace se rozdělovala na dvě složky – řídicí orgány četnictva a výkonné orgány četnictva.

3.1.1.1 Řídící orgány

Řídící orgány tvořila četnická oddělení na ministerstvu vnitra, generální velitel četnictva, zemská četnická velitelství, četnická oddělení a okresní četnická velitelství.

Četnické oddělení na ministerstvu vnitra

Podle zákona o četnictvu bylo četnictvo orgánem politické státní správy a ve věcech výkonu bezpečnostní služby bylo podřízeno státním politickým úřadům [4]. Z těchto úřadů bylo nejvyšší ministerstvo vnitra. Samotné ministerstvo bylo rozděleno na odbory a oddělení. Závažnosti četnictva spadaly pod 13. oddělení III. prezidiálního odboru, které se zabývalo i vojenskými záležitostmi, branným zákonem, domobranou a mobilizací. Počátkem roku 1937 došlo k reorganizaci ministerstva vnitra a záležitosti týkající se četnictva byly přeraženy do správy 12. oddělení V. odboru [2].

Toto oddělení zahrnovalo skupiny vojenskou, hospodářskou a jí podřízenou účtárnu, justičního referenta, zdravotnického referenta a zástupce ministerstva národní obrany u ministerstva vnitra. Oddělení bylo řízené přednostou a řídilo právně politické, hospodářsko-administrativní a osobní záležitosti četnictva. Pro jeho činnost zpracovávalo instrukce a nařízení, které byly vydávány formou výnosů ministerstva vnitra a ty následně byly publikovány ve Věstníku četnictva. Dále s dohodou ministerstva národní obrany mělo na starosti výcvik, výzbroj a výstroj četnictva a také plnění úkolů při odvracení vnějšího nebezpečí státu [2].

Generální velitel četnictva

Generální velitel byl nejvyšší funkcí v československém četnickém sboru. Tato funkce byla zřízena od samého vzniku sboru v roce 1918, kdy nahradila rakouského četnického inspektora. Jako generální velitel četnictva byla jmenována osoba z řad vyšších četnických důstojníků správních, která byla v hodnosti generál četnictva[5]. Do funkce byl jmenován prezidentem republiky. Výkon této funkce by se neobešel bez pobočníků, justičních referentů a kancelářských zřízenců. Generální velitel zodpovídal za udržení kázně a vojenského pořádku a byl povinen ministerstvo vnitra informovat o všech zjištěných poznatcích [2].

Jakožto nejvyšší představitel navrhoval ministru vnitra povýšení, přeložení nebo penzionování důstojníků. Do jeho pravomocí spadalo i udělování dovolené, povolení sňatků důstojníkům a v neposlední řadě mu bylo uloženo „*vše vynaložiti, aby vzbudil u četníků zálibu a lásku k povolání, jež si sami zvolili*“ [2, s. 53].

Zemská četnická velitelství

V sídle nejvyšší politické správní oblasti, tj. zemi (Čechy, Morava, Slezsko, Slovensko a Podkarpatská Rus) bylo zřízeno zemské četnické velitelství. Hospodářsky, administrativně a vojensky se jednalo o samostatné útvary podléhající přímo ministerstvu vnitra. Jako jejich sídla byla vybrána města Praha, Brno, Opava (do roku 1928), Bratislava a Užhorod. Od začátku roku 1921 nesla označení Zemské četnické velitelství pro Čechy, atd. [6]. Mimo to byla zemská velitelství označována číslicemi 1 až 5, a to až do roku 1928, kdy došlo k reorganizaci. Při té byly sloučeny země Morava a Slezsko na zem Moravskoslezskou[7, §1]. V souvislosti s touto organizační změnou došlo ke změnám názvu na Zemské četnické velitelství v Praze, atd. a číselná označení byla 1 až 4 [2].

Každé zemské velitelství čítalo velitele, štáb, lékaře, mobilizační a doplňovací oddělení a od roku 1921 i osvětové referenty [2].

Čelním představitelem zemského velitelství byl zemský četnický velitel. Ve věcech kázeňských a organizačních byl podřízený generálnímu veliteli četnictva a ministerstvu vnitra. Avšak ve věcech bezpečnostní služby a použití četnictva byl podřízený zemskému

prezidentovi. Zemský prezident byl nejvyšší představený zemského úřadu, který byl služebně podřízen ministru vnitra [7, §7]. Zemský velitel ve své správní oblasti (v daném územním obvodu) mimo velení četnickému sboru řídil vojenské, hospodářské a správní záležitosti. Staral se o vzdělávání četníků ve školách i na stanicích. Jako nadřízený podřízeným četníkům uděloval dovolené, uděloval povolení k sňatku, prováděl kontroly útvarů spadající pod jeho kompetence a ručil za správné hospodaření s majetkem, materiálem, financemi apod. [2].

Mimo výše uvedené, zemský velitel vyřizoval žádosti a stížnosti, případně byl povinen zařídit jejich vyřízení v případě, že je nemohl vyřídit ve své působnosti. Dále předkládal, po dohodě s přednostou zemského úřadu, generálnímu veliteli četnictva nebo ministru vnitra návrhy na udělení pochvaly nebo odměny. Rovněž mu náleželo právo na povýšení podřízených četníků až do hodnosti vrchního strážmistra. Četníci účetní služby byli povyšováni ministrem vnitra [2].

V neposlední řadě mu příslušelo doplňování personálního stavu po odchodu četníků ze sboru, náleželo mu se starat o to, aby se četníci vzdělávali a setrvali ve sboru. Tomu nasvědčuje, že jednou z požadovaných vlastností pro výkon zemského velitele byla „*umění vzbuditi a udržovati u velitelství dobrého ducha, horlivost, smysl pro povinnost, rozšafnost a ctižádostivost*“ [2, s. 54].

Četnická oddělení

Obvody zemských četnických velitelství byly rozděleny na četnická oddělení. Tato oddělení zahrnovala území dvou, ale i více politických okresů. Označována byla místním názvem, ale do roku 1924 pouze číslem [2].

Vedoucím představitelem četnického oddělení byl správní četnický důstojník. V případě, že tento důstojník nebyl ustanoven, plnil jeho úkoly okresní četnický velitel, v jehož územním obvodu se toto oddělení nacházelo. K četnickému oddělení náležel i kancelářský pomocník [2].

Velitel tohoto oddělení byl nadřízený okresním četnickým velitelům a velitelům stanic v obvodě, které spravoval. Jeho hlavním úkolem bylo vykonávat dohled, udržovat kázeň, vojensky vzdělávat a zdokonalovat v praktické bezpečnostní službě podřízené četníky

včetně velitelů stanic. Dalším úkolem bylo provádět kontroly stanic. Jeho povinností bylo mimo jiné i udržovat styk s politickými a soudními úřady. S těmi pak projednával vykonávání bezpečnostní služby četnictva a v případě zjištění závad, byl povinen je odstranit. Při provádění kontroly byl velitel četnického oddělení v kontaktu s politickými a soudními úřady, především se starosty obcí. Od nich získával zprávy o tom, jak velitelé stanic a samotní četníci plní své povinnosti a jak vyhovují jejich požadavkům. Dále při kontrole věnoval pozornost vojenskému výcviku nutného pro výkon četnické služby, kázni, výstroji a výzbroji, vedení kanceláře v rámci dodržování jednacího řádu, ale i evidenci finančních prostředků a materiálu [2].

Okresní četnická velitelství

Tato velitelství byla zřizována zpravidla v sídlech okresních politických úřadů [4, §3]. Výjimečně byla zřízena jinde, pak ale neslo název Obvodní četnické velitelství. Toto bylo praktikováno ve Slezsku [2].

V čele velitelství byl výkonný četnický důstojník, popřípadě vrchní strážmistr, který byl vojenským představeným všech četnických stanic v daném okrese. Dohlížel na veškerou konanou službu těchto stanic. Při řešení bezpečnostní situace v okrese spolupracoval s okresním hejtmanem. Hlavním úkolem však bylo přenášení příkazů okresních politických úřadů na četnické stanice. Dále prováděl kontroly jemu svěřených stanic a zjišťoval informace o chování četníků a velitelů stanic v době služby i mimo ni. Jednou z povinností okresního velitele bylo vědět o všech důležitých událostech v okrese a zajistit, aby písemné, případně ústní, služební příkazy od přednosta okresního úřadu byly stanicemi vykonány.

Okresnímu veliteli bylo také dáno vykonávat přehlídky a kontroly podřízených stanic a to jak v denních, tak i v nočních hodinách. Cílem bylo zjistit, zda bylo vyhověno došlým výzvám, jak byla konána služba a odpovídá-li zákonným předpisům. Dále bylo třeba se ubezpečit, že velitelé neodesílají četníky do služby „*libovolně a stranicky a nepřetěžují-li se nadmíru někteří četníci, zatímco ostatní jsou šetřeni*“ [2, s. 57]. Kontrolami se zjišťovalo i to, že se správně vedou předepsané protokoly i přehled docílených úspěchů, zda je v pořádku pokladna a podobně [2].

Zároveň k výše uvedenému se měl okresní velitel přesvědčovat, že četníci nestrádají, jak se stravují, jestli mají vojenské chování a kontroloval, že umí zacházet se svěřenými zbraněmi. V případě, že zjistil závady, které však byly nepatrné nebo takové, že bylo zapotřebí okamžité nápravy, zajišťoval jejich odstranění. Pokud ovšem zjistil závady většího charakteru, podával o nich zprávu velitelství oddělení [2].

3.1.1.2 Výkonné orgány

Složku výkonnou pak tvořili četnické stanice, pátrací stanice, ústřední pátrací oddělení, pohotovostní oddíly, silniční kontrolní stanice, letecké hlídky, pohraniční kontrolní stanice a okresní četnické stanice [2].

Četnické stanice

Četnické stanice byly základní výkonnou složkou celého sboru. Tyto stanice byly dle §8 odst. 1 Organizačních předpisů pro četnictvo zřizovány ve větších a důležitých místech a jejich sídla byla určována zemskou polickou správou po dohodě se zemským četnickým velitelstvím. Při určování služebního obvodu se dbalo na to, aby nepřekračoval území jednoho politického okresu. Tento obvod mohl obsáhnout jen ty obce a objekty, které náležely do téhož soudního okresu, zpravidla se jednalo o 4 až 5 obcí. Stanice pokrývaly území celé Československé republiky, s výjimkou míst, kde bezpečnostní služba spadala do kompetence Sboru uniformované stráže bezpečnosti. [1,2].

Četnickou stanici a službu řídil velitel stanice v hodnosti vrchního strážmistra. Velitel mimo jiné vyučoval podřízené četníky, kontroloval jejich činnost a jednou z jeho povinností bylo, že po řádném převzetí funkce se musel představit okresnímu úřadu a soudu, v jejichž obvodě se stanice nacházela. Rovněž se musel obeznámit se samotnou strukturou obvodu, obyvatelstvem, ale především s osobami páchající trestnou činností zdržující se v obvodu stanice. Pro výkon služby byla jeho hlavní povinnost znalost schopností a vlastností podřízených četníků a zároveň se přesvědčovat, zda je každý ve službě spolehlivý. Aby tohoto dosáhl, měl příkázáno s četníky osobně vykonávat službu co možná nejčastěji, především, jednalo-li se o důležitý, nebezpečný či jinak závažný případ. Velitel stanice organizoval výkon služby podřízeným četníkům tak, že stanovil občůzky, určil složení hlídek a dobu trvání služby. Před odchodem četníků do služby měl za povinnost zkontrolovat, zda jsou vyzbrojeni a vyzbrojeni podle předpisu.

V neposlední řadě měl velitel na starosti i administrativu stanice - vedl evidence pro výkon pátrací služby, dbal o to, aby se každý četník seznamoval se zatykači a dalšími pátracími předpisy, které došly na stanici [1, 2].

Ústřední četnické pátrací oddělení

Pro potřebu zkvalitnění pátrací služby a snahy o osamotnění v oblasti kriminalistiky bylo u poznávacího úřadu policejního ředitelství v Praze v roce 1922 zřízeno četnické oddělení. To bylo přímo podřízené ministerstvu vnitra. Úkolem oddělení bylo založení daktyloskopické služby v četnictvu, podávání znaleckých posudků a jednotné řízení pátrací služby. Činnost tohoto oddělení měla směřovat ke zkvalitnění pátrání po hledaných osobách. Jednou z prvních prací bylo v roce 1922 vydání příručky Pokyn bezpečnostních orgánů pro pátrací a daktyloskopickou službu. Ta sloužila jako učební pomůcka pro četnictvo. Oddělení bylo tvořené velitelem a 8 příslušníky, přičemž každý z nich měl různou specializaci [2].

V roce 1928 se toto oddělení osamostatnilo a byl změněn název na Ústřední četnické pátrací oddělení. Nadále zůstalo podřízené ministerstvu vnitra, avšak díky nárůstu agendy došlo i k nárůstu příslušníků. Nejdříve v roce 1928 na 23 příslušníků a později, v roce 1937, stoupl jejich počet na čtyřicet. Oddělení plnilo své úkoly pro celé území republiky. Jak je výše uvedeno, ústřední četnické pátrací oddělení organizovalo a jednotně řídilo pátrací a daktyloskopickou službu, shromažďovalo zprávy o pachatelích trestných činů, kteří způsobovali zvláště vysokou škodu nebo pokud trestná činnost byla mezinárodního významu. Dále vedlo evidenci potulných cikánů na celém území republiky, poskytovalo znalecké posudky, zabývalo se studiem nových metod pro potírání trestné činnosti a mimo to ještě organizovalo chov a výcvik služebních psů. Toto oddělení zároveň stanovovalo osnovy pro teoretický a praktický výcvik v pátrací službě. Od května 1935 ještě řídilo bezpečnostní rozhlas, který vysílal bezpečnostní zprávy a pokyny pro četnické pátrací stanice a podávalo zprávy k informování sdělovacích prostředků té doby [2].

Oddělení bylo rozdělené na skupiny dle specifikace, a to na skupiny daktyloskopickou, fotografickou, kriminální evidence, evidence cikánů a lupičů pokladen, studijní a skupinu řídící chov, výcvik a používání služebních psů [1, 2].

Četnické pátrací stanice

Jako reakce na nárůst trestné činnosti co do počtu, tak i kvality trestné činnosti pachatelů, byly od 1. ledna 1928 zřízeny četnické pátrací stanice, lidově známy jako „pátračky“. Tyto stanice byly zřízeny pouze u některých okresních četnických velitelství. Jednalo se zejména o všechna sídla krajských soudů a pátrací stanice měly působnost v celém jejich obvodu. To znamenalo, že působnost byla v obvodu několika okresních četnických velitelství. Na celém území Československé republiky bylo takto zřízeno 40 pátracích stanic. Jejich počet se v roce 1935 zvýšil na 42 [1].

Činnost četnické pátrací stanice řídil četník v hodnosti vrchního strážmistra, popřípadě strážmistr, který absolvoval hodnostní školu nebo speciální kurz v pátrací a daktyloskopické službě u Ústředního četnického pátracího oddělení v Praze. Jako podřízení zde byly dva strážmistři jako pomocné síly, přičemž jeden byl specializací fotograf a druhý jako stálý řidič motorového kola. Všeobecně byli vybíráni četníci se schopnostmi potřebnými pro výkon pátrací služby. V roce 1929 byl na stanici zařazen vůdce služebního psa, který do té doby vypomáhal pouze v případě potřeby. Později, s nárůstem evidencí a korespondence, byl na základě výnosu ministerstva vnitra č. 61.478/13 ze dne 11. prosince 1929 na stanice přidělen i kancelářský pomocník [1, 2].

Četnické pátrací stanice ve svém svěřeném obvodu spolupůsobily při vypátrání pachatele, vypátrání odcizeného majetku a k zajištění důkazů u každého většího trestného činu. Četníci z pátračky působili i preventivně tím, že prováděli objíždky motorovým kolem, při kterých kontrolovali dodržování dopravních předpisů na veřejných komunikacích a veřejného pořádku. Na stanici pak vedli soustředěnou evidenci pátrací služby a evidenci potulných cikánů. V neposlední řadě, pokud v obvodu místní stanice její četníci nestačili nebo se na místo nemohli dostavit, vypomáhali četníci z pátrací stanice při naléhavých nebo neodkladných úkonech [1].

Pro plnění úkolů byly stanice vybaveny technickými prostředky a pomůckami jakými byly dopravní prostředky (motorová kola s postranním vozíkem a následně od roku 1931 osobní automobily), fotografické přístroje, souprava daktyloskopických pomůcek, pokyny pro výkon služby a pro daktyloskopickou službu, pro údržbu dopravních prostředků a pro fotografování [1].

Od 1. ledna 1933 byly pátrací stanice výnosem ministerstva vnitra č. 89.430/13 ze dne 28. prosince 1932 přeměněny na samostatné útvary, které byly podřízeny velitelství četnického oddělení, v jehož sídle byly zřízeny. Touto reorganizací došlo i k doplnění stavu příslušníků. V čele pátrací stanice byl velitel v hodnosti vrchního strážmistra, ve funkci jeho zástupce byl četník v hodnosti praporčíka. Dále na stanici byli 2 štábní strážmistři, pokud možno absolventi školy pro výcvik velitelů stanic jako pomocné síly, přičemž jeden z nich byl jako fotograf. Poté stálý a náhradní řidič služebního dopravního prostředku, vůdce služebního psa a dva kancelářští pomocníci, kteří nebyli vhodní pro přímý výkon služby [1].

Četnické stanice se služebními psy

Stanice se služebními psy byly zřizovány v místech služební působnosti četnických pátracích stanic a také v místech, kde hrozilo zvýšené ohrožení bezpečnostních poměrů. Takovýmto místem mohlo být třeba místo, kde bylo nejvytíženější železniční spojení. V jednom soudním okrese mohla být pouze jedna stanice se služebním psem. O jejím umístění rozhodoval příslušný zemský četnický velitel po dohodě se zemským politickým úřadem [1, 2].

Dne 9. května 1923 byla vydána směrnice výnosem ministerstva vnitra č. 27.500/13, ve které byly stanoveny podmínky a zásady použití služebního psa. Ten například mohl být nasazen maximálně do 50 hodin od spáchání činu, přičemž stopy musely být uchráněny před znehodnocením. Pokud došlo k porušení jedné z uvedených věcí, neměl být vůdce se služebním psem do terénu vysílán.

Pro zkvalitňování výcviku služebních psů byl v roce 1925 založen Ústav pro chov a výcvik služebních psů v Pyšelicích u Prahy. Zde se zaškolovali nejen psodiví z řad četnictva, ale i státní policie, finanční stráž a orgánů ochrany Československých státních drah [2, 8].

Vzhledem k nedostatku policejních psů bylo výnosem ministerstva vnitra č. 34.178/13 ze dne 11. května 1928 povolováno ve výkonu služby použití vlastního psa. Bylo k tomu zapotřebí splnění určitých podmínek. Pes musel být čistokrevné rasy, povolen byl německý ovčák, dobrman nebo erdelteriér a splnit musel odborné zkoušky před zvláštní komisí. Pro tyto účely byly pořádány desetidenní kurzy [2, 8].

Četnická pohraniční kontrolní stanice

Tyto stanice byly zřízeny v roce 1931 pouze v Čechách, v obvodech četnických stanic. Zřízeno jich bylo celkem 14 a rozmístěny byly v místech hraničních přechodů s Německem a Rakouskem. U hranic s Rakouskem se jednalo pouze o 2 stanice. Četníci zde sloužící se zabývali vykonáváním pasové kontroly, při které zároveň prováděli pátrání po hledaných či pohřešovaných osobách nebo věcech pocházejících z trestné činnosti. To vše za využití pátracích pomůcek vedených na všech četnických stanicích [1, 2].

Četnické pohotovostní oddíly

Na začátku roku 1933 jako reakce ke zhoršující se politické situaci v sousedním Německu došlo k zesílení četnických stanic v pohraničních oblastech s Německem o čtyři stovky četníků. K poslednímu srpnovému dni došlo ke zrušení tohoto zesílení a od 1. září 1933 byly zřízeny četnické pohotovostní oddíly v Čechách a ve Slezsku. Na celém území státu bylo 10 těchto oddílů, které byly rozmístěny do měst s vyšším počtem obyvatelstva německé národnosti. Ke konci roku už však byly zřizovány další oddíly, a to na Moravě a Slovensku. V roce 1935 ještě na Podkarpatské Rusi u hranic s Maďarskem. Původně bylo oddílů deset. Do roku 1938 se jich postupně zřídilo třicet [2].

Oddíl byl podřízen veliteli četnického oddělení a jeho činnost řídil velitel v hodnosti vrchního strážmistra. Dále byl členěn na družstva, která byla vedena dvěma instruktory. Složení oddílu bylo výhradně z četníků na zkoušku. Ti v době, kdy nevykonávali službu, byli vzděláváni v předmětech, které se vyučovaly na školách u doplňovacích oddělení. Původním úkolem byla podpora a doplňování služební činnosti v daném služebním obvodu pro udržování veřejného pořádku. Časem se četníci z pohotovostních oddílů podíleli i na výkonu pátrací služby při pátrání po pachatelích závažných trestných činů. Zasahovat mohli pouze s četníky z místně příslušné četnické stanice. Výjimkou bylo jen nebezpečí z prodlení. Pokud k samostatnému zásahu došlo, členové oddílu zadržené osoby odevzdali místně příslušné četnické stanici k dalším opatřením. Ta poté po řádném vyšetření případu věc oznámila příslušnému orgánu. Stejně se postupovalo i v případě zjištění trestné činnosti [1,2].

Pohotovostní oddíly byly vybaveny dopravními prostředky. K dispozici měly motorová kola, osobní i nákladní automobily a autokary. V roce 1937 byly pohotovostní

oddíly, jako samostatné jednotky, připojeny do struktury Stráže obrany státu a přemístěny do sídel jejich praporů. Tímto tvořily dispoziční zálohu velitele Stráže. Po obsazení Rakouska německou armádou byly oddíly vyzbrojeny lehkými kulomety vzor 26, čímž se zvýšila jejich palebná síla [1, 2].

Četnické silniční kontrolní stanice

Neustálým vývojem motorismu a celého automobilového průmyslu bylo zapotřebí upravit silniční řád a zajistit dohled na jeho dodržování i na bezpečnost veřejné dopravy jako takové. Za tímto účelem bylo dne 1. května 1935 zřízeno v sídlech velitelství četnických oddělení na celém území státu 11 četnických silničních kontrolních stanic. Ty byly podřízené velitelům těchto oddělení, což bylo dáno Výnosem ministerstva vnitra č. 27.584/13 ze dne 27. dubna 1935. Služební obvod byl určený silniční sítí [1].

Činnost stanice řídil velitel. Ten měl ustanoveného zástupce a pro výkon služby určených 6 až 9 četníků. Úkolem četníků silniční kontrolní stanice bylo hlídkování v přiděleném služebním obvodu a dozor na dodržování dopravních předpisů. Toto vykonávali ve služebním automobilu. Tato činnost byla primárně prováděna na hlavních silničních tazích ve dne i v noci, zejména na nejvíce frekventovaných úsecích v době největšího provozu. Dohled byl prováděn i na ostatních silničních spojích, jakými byly třeba okresní silnic. Avšak tato činnost se nevztahovala na obvody státních policejních úřadů. V případě dopravní nehody byli četníci silniční kontrolní stanice povinni poskytnout první pomoc, zajistit přepravu, případně přepravit zraněné do nejbližšího zdravotnického zařízení nebo k lékaři. Zároveň se podíleli na vyšetřování takových nehod, které spadalo do oblasti výkonu služby pátracích stanic [1,2].

Od roku 1936 byly automobily a motocykly těchto stanic vybaveny signálními přístroji a byla vydána úprava postupu pro kontrolu motorového vozidla. Ostatní četnické stanice nebyly signálními zařízeními vybaveny, přesto jim byla dána povinnost plnit úkoly v silničním provozu [2].

Okresní četnické stanice

Tyto stanice byly zkušebně zavedeny 1. dubna 1935 v Čechách u Zemského četnického velitelství v Praze. Rozmístěny byly v Benešově u Prahy, Kolíně a Slaném. Odůvodněním

byla snaha o vytvoření jisté záložní síly pro posílení zákroku jednotlivých stanic v politickém okrese [2].

Vedoucím článkem stanice byl okresní četnický velitel, který měl k dispozici náměstka v hodnosti vrchního strážmistra. Na stanici bylo přiřazeno minimálně 20 četníků. Při výkonu služby tito četníci vykonávali tzv. obyčejnou službu ve svém staničním obvodě. V případě dožádání venkovské četnické stanice nebo na příkaz představeného okresního úřadu zakročovali i mimo tento obvod, a to v celém politickém okrese. Při normálním výkonu služby posilovali výkon pátrací služby častými objíždkami a obchůzkami v celém politickém okrese, jak jim ukládal Výnos ministerstva vnitra č. 12.325/13 ze dne 20. února 1935 [1,2].

Četnické letecké hlídky

Pro udržení suverenity Československa a jeho vzdušného prostoru byly Výnosem ministerstva vnitra č. 45.866/13 ze dne 3. července 1935 zřízeny k 1. červenci 1935 četnické letecké hlídky. K tomuto došlo na základě dohody ministerstva vnitra, ministerstva národní obrany a ministerstva veřejných prací. Popud ke vzniku dalo nerespektování stanovených přeletových úseků a několik špionážních přeletů ze strany německého a maďarského letectva nad územím republiky. Počet těchto přeletů vzrůstal, hlavně po roce 1933 a nástupu Adolfa Hitlera k moci [1,2].

Hlídky byly podřízeny přímo ministerstvu vnitra a tomu i podávalo hlášení a zprávy. Letecké hlídky tvořili letci, pozorovatelé, letečtí mechanici, radisté a řidiči. V případě, že chyběli odborní pracovníci z řad četnictva, byli doplněni příslušníky armádního letectva, kteří k nim byli převeleni [1,2].

Shora uvedený výnos stanovil hlídkám dohlížet na dodržování platných předpisů a mezinárodních úmluv v oblasti letectví a hájit svrchovanost ve vzdušném prostoru nad územím státu. Hlídky také spolupracovaly s pozemní bezpečnostní službou, například při pronásledování nebezpečných pachatelů a pomáhaly při plnění bezpečnostní služby související s leteckou dopravou a pasovou kontrolou. V neposlední řadě poskytovaly pomoc a záchranu při živelných pohromách, šetřily příčiny leteckých katastrof - mimo leteckých katastrof vojenských letadel [1,2].

Pro plnění úkolů používalo četnické letectvo stíhací a pozorovací letadla Škoda D-1, Aero Ap-323, Avia B-534 a Letov Š-328. Aby se četnická letadla odlišila od armádních, byla v šedozelené barvě. Hlava trupu a okraje křídel byly šarlatově červené. Na svislých ocasních plochách byly státní barvy ve sférickém trojúhelníku, na bocích trupu a nosných plochách byla imatrikulační značka – OK-PA nebo OK-PC doplněná dalším písmenem letecké abecedy. Tato značka byla šarlatově červené barvy s bílým lemováním. Letadla byla vybavena leteckými kulomety vz. 30 a posádky byly vyzbrojeny pistolemi a světelnými, případně kouřovými raketami [1,2].

Po svém založení měly četnické letecké hlídky 5 stanovišť. V Čechách byly tři - v Chebu, Růžodole u Liberce a Hradci Králové. Další bylo ve Slezsku – v Dolním Benešově u Opavy a poslední na Slovensku – ve Vajnorách u Bratislavy. Do zániku Československa disponovalo četnictvo jedenácti leteckými hlídkami [1, 2].

3.1.2 Výstroj a výzbroj

Příslušníci četnického sboru měli služební instrukcí pro četnictvo stanovenou povinnost být na veřejnosti řádně oblečeni do stejnokroje a předpisově vyzbrojeni. Rozdíly byly, pokud se jednalo o výkon služby nebo vystupování na veřejnosti v uniformě mimo službu. V prvním případě služební předpis stanovil být úplně vystrojen a vyzbrojen, v tom druhém byl četník řádně vystrojen a vyzbrojen pouze poboční zbraní [2].

Výstroj

Po vzniku státu a přechodu četnictva z rakouského na československé, byly používány uniformy rakousko-uherské, přičemž byly odstraněny císařské symboly. Ke konci roku 1918 došlo k prvotním úpravám uniforem. Stále se jednalo o uniformy rakouské, změna se týkala hodnotných označení. To bylo ve tvaru horizontálních prýmků umístěných na čepici a vertikálních na límci. Tato označení byla doplněna písmenem „S“ znamenající „stráž“ [2].

Nový typ stejnokroje přišel v roce 1919. Jednalo se o šedozelenou uniformu s hodnotným označením umístěným na rukávech. Nově byla zavedena pokrývka hlavy se štítkem proti slunci – brigádýrka, která oficiálně nesla název „čepice“ [2].

Hodnostní označení u četnictva kopírovalo to armádní. Umístěno bylo na náramenících a čepicích, na kterých byly menší velikosti. Ke změnám hodnostního označení došlo i v dalších letech, a to v letech 1925, 1930 a 1937 [1,2].

Na uniformách se dále nacházelo označení pro příslušné zemské velitelství či specifikace nadřízeného velitelství. Na levém rukávu blůzy a pláště byl umístěn štítek, ve kterém byly iniciály ČSR nebo číslice 1 – 5, respektive 1 – 4. Četníci, kteří měli označení ČSR, byli zařazeni na ministerstvu vnitra nebo u generálního velitele. Ti, kteří měli označení číslice, byli umístěny u příslušného zemského četnického velitelství. Číslo 1 značí zemské četnické velitelství v Praze (Čechy), 2 – Brno, 3 – Slezsko, 4 – Slovensko a 5 – Podkarpatská Rus. Po roce 1928, kdy došlo ke sloučení Slezska a Moravy na zem Moravskoslezskou, se přestalo číslo 5 používat. Od roku 1930 se tyto štítky přestaly používat a číselné označení zemských velitelství bylo umístěno na kovovém odznaku, který byl na límci po obou stranách. Ti četníci, kteří byli zařazeni na ministerstvu vnitra nebo u generálního velitele, používali jako označení kruhový emblém se středním státním znakem [2].

Četníci plnící výkon služby, vyjma pilotů, měli stejnokroje doplněny opaskem s dohodou, na kterém byl na levé straně umístěn závěsník pro bodák a šavli. Na pravé straně opasku byly umístěny sumky na municí do dlouhé palné zbraně a služební brašna [11].

V zimním období, v případě deště apod., byli četníci dále vystrojeni pláští, nepromokavými pláští a pláštěnkami. Speciální výstrojí součástky měli řidiči služebních dopravních prostředků a piloti četnických leteckých hlídek. V letních měsících byla pro řidiče výstroj standardní, v zimních používali kožený kabát, kožené jezdecké kalhoty, kukly, rukavice a řidičské brýle. Piloti byli vystrojeni kabátem modré barvy, černými kalhotami a brigádýrkou s modrým dýnkem a červeným okolkem. Tento stejnokroj byl letcům předepsán v době mimo službu, ve službě používali letecké kombinézy a kukly [2].

Výzbroj

Československé četnictvo po svém vzniku převzalo od toho rakouského i výzbroj. Jednalo se především o dlouhé střelné zbraně – pušky systému Mannlicher označované

jako Karabina vz. 90, ráže 8 mm s kapacitou nábojové schránky 5 nábojů. Do úplného naplnění výzbrojního počtu chyběla téměř tisícovka kusů tohoto typu pušek. V roce 1920 požádalo četnictvo ministerstvo národní obrany, které mělo ve své gesci vyzbrojování, o doplnění požadovaného počtu těchto dlouhých střelných zbraní. V následujícím roce obdrželo četnictvo od československé armády požadovaný počet pušek. Avšak kvůli nedostatku karabin vz. 90, získal sbor rakouské karabiny vz. 95. Tyto zbraně v následujících letech ve výzbroji převládaly. O roku 1925 docházelo k přezbrojování složek státní policie a armády na pušky vz. 24, kdy však četnictvo společně s finanční stráží tyto pušky do své výzbroje odmítlo. Hlavním důvodem byla váha této pušky. Četnictvo argumentovalo tím, že by se zvyšovala celková zátěž příslušníka. Ministerstvo vnitra požadavek na vývoj nového typu pušek pro četnictvo prosadilo, nicméně kvůli hospodářské krizi, k němu došlo až v roce 1933. Do výzbroje se tyto zbraně dostaly až v květnu 1935, kdy postupně došlo k přezbrojení celého sboru. Karabina vz. 33 byla ráže 7,92 mm s kapacitou nábojové schránky na 5 nábojů. Z důvodů odlišení zbraní čs. četnictva od ostatních bezpečnostních a armádních složek státu, došlo k jejich označení vlastnickou značkou v podobě písmen ČET, které byly vyražené na horní část ocelové botky, někdy i do dřeva pažeb [9, 10].

Co se týká krátkých střelných zbraní, četnictvo disponovalo pistolí vz. 13. Tyto pistole byly ráže 7,65 mm a s kapacitou zásobníku na 7 nábojů. Po jejich vypotřebení bylo přezbrojeno na pistole vz. 22. Ty byly ráže 9 mm a kapacitu zásobníku měly 8 nábojů. Později přibýly nové pistole vz. 24 ve stejné ráži a se stejnou kapacitou zásobníku. Pistolí byli vyzbrojeni důstojníci, vrchní strážmistři ve výkonné službě nebo u doplňovacího oddělení. Ostatní četníci byli pistolemi vyzbrojeni příležitostně [2, 11].

Mimo palných zbraní mělo četnictvo ve výzbroji i tzv. chladné zbraně. Jednalo se o bodáky, kterými byly doplňovány všechny typy pušek používaných četnictvem a o šavle. Ty byly nejprve v prosinci 1918 z výzbroje odejmuty, ale od druhé poloviny 20. let znovu zavedeny. Šavle se používala jako zbraň služební, ale i mimo ni, tzv. zbraň vycházková. Postupem docházelo u šavle k určitému vývoji. Nejdříve byla určena pro vrchní strážmistry a strážmistry, později i pro četníky na zkoušku. Šavle se lišily označením na koši a tvarem, podle čehož byly přidělovány četníkům různých hodností [2].

Další součástí výzbroje byl obušek. Ten byl zaveden od roku 1926. Byli jím vyzbrojeni všichni četníci, vyjma důstojníků. Do služby se obušky nosily pouze v případech, kdy byli četníci zařazeni v tzv. semknutých oddílech, k čemuž docházelo při výtržnostech nebo shromážděních a podobně [2].

Zajímavostí bylo, že od 1. května 1928 byla výnosem ministerstva vnitra č. 15.144/13 ze dne 9. března 1928 zavedena nikoliv do výstroje, ale do výzbroje, služební přilba. [11].

O tom, jakým způsobem bude četník do služby vyzbrojen a vyzbrojen, rozhodoval velitel stanice. Záleželo na mnoha okolnostech, např. o jaký typ služby se bude jednat, jaký byl terén v daném obvodu a podobně. Například ve vysokých horách nebo při prolézání houštinami by šavle mohla být překážkou, proto mohl být četník vyzbrojen pouze karabinou a bodákem, popřípadě pistolí. Nikde však nebylo taxativně uvedeno, kdy je vyzbrojení pouze pistolí účelné a kdy ne. Vždy záleželo a uvážení velitele, potažmo jeho zástupce [2, 11].

3.1.3 Úkoly četnictva

Československé četnictvo se po svém vzniku stále řídilo zákonem č. 1/1895 ř. z., který se osvědčil takovým způsobem, že následně stanovený československý zákon o četnictvu z roku 1920 z něj nadále vycházel. Jednalo se o organizační struktury a služební instrukce. Ty byly pouze modifikovány pro novou politickou a společenskou dobu. Další novelizace byla až v roce 1928, kde se upravovaly podmínky pro použití služební zbraně a zaopatření četnictva [2].

Dle služební instrukce pro četnictvo byly služby děleny na dvě skupiny – služba obyčejná a služba zvláštní [2].

Služba obyčejná

Tato služba obsahovala běžné úkony, které četnictvo vykonávalo, bez zvláštních pokynů od úřadů. Služební instrukce pro četnictvo přiřadila ke službě obyčejné 14 takových povinností:

1. Zmaření provedení nebo dokončení trestného činu svou přítomností. Trestné činy, které byly spáchány, měli četníci za povinnost vyšetřit a udat a pátrat po jejich pachatelích.
2. Všechny osoby, které porušily zákon, napomenout, oznámit je k potrestání, v krajním případě je zatknout a předvést k příslušnému úřadu a následně sepsat zprávu o důvodech zatčení.
3. K udržení veřejného pořádku tím, že zamezí každému shluknutí nebo srocení, popřípadě je potlačí a zmocní se jejich vůdců.
4. Chránit osoby a majetek všech občanů před násilím všeho druhu nebo zasáhnout proti tomu, kdo je ohrožoval.
5. Konat podrobná vyšetřování o všech nálezech mrtvých těl, o každém požáru a trestných činech a provést o tom zprávu na úřad.
6. Všeobecně udržovat a zjednávat pořádek, klid a bezpečnost, zabránit výtržnostem a zadržet jejich tvůrce tak, jak tomu uvádí bod 2. Specifikovány zde byly cesty a místa, shromáždění lidu, u kterých byla obava z porušení veřejného pořádku, požáry, povodně a další přírodní živly nebo lidské faktory.
7. Dohlížet na dodržování předpisů, vydávaných k zabránění nehod a poškození majetku nebo zranění osob, oznamovat zjištěné přestupky, zanedbání a vady na příslušném místě.
8. Dohlížet na dodržování zákazu podomního prodeje tiskovin, nestrpět jejich vyvěšování na veřejný místech, vyjma povolených případů a především dohlížet na podomní obchodníky a živnostníky.
9. Pokud to připouštěla služba, byla povinnost doprovázet cestující nebezpečnými cestami, pokud o to požádali.
10. Zadržovat a dodávat nejbližšímu vojenskému velitelství nebo služebnímu úřadu zběhy a ty vojáky, kteří se nemohli prokázat platnou legitimací.
11. Zadržovat osoby, které se vyhnuly odvodní povinnosti nebo se nedostavily k odvodu bez dostatečné omluvy a ty poté předvést k soudu nebo polickému úřadu.
12. Zatknout osoby, na které byl vydán zatykač a bedlivě si všímat tuláků, vyhoštěných osob, osob stojících pod policejním dohledem a trestanců propuštěných z věznic.
13. Dohlížet na veřejná zařízení. Zjištěné závady a poruchy oznámit úřadům a osoby, které porušily patřičné předpisy, zadržet a podle okolností předat úřadům.

14. Dbát o volné spojení na pozemních a vodních cestách a tím dohlížet na dodržování silničních a říčních policejních předpisů. V případě porušení těchto pravidel bylo četnictvo povinno tyto osoby dopravit na nejbližší bezpečnostní úřad.

Při plnění výše uvedených úkolů mohli četníci, dle okolností, osoby napomenout, oznámit je příslušným úřadům, předvést je, zatknout, přiložit jim svěřací řetízky nebo za splnění zákonných podmínek proti nim použít zbraň [2].

Služba zvláštní

Jako služba zvláštní byly označovány úkoly, jakými bylo vykonávání zvláštních vrchnostenských nařízení, provedení asistenčních služeb nebo eskortování vězňů. Vyznačovaly se jako služby konané na zvláštní vyzvání, za které bylo považováno vyzvání orgánů či úřadů veřejné služby, pokud souviselo bezprostředně s jejich služebním výkonem. Například u orgánů finanční stráže se jednalo o záležitosti celní a monopolní, u železničních zřízenců šlo o dopravní přestupky a tak dále. U těchto případů měl četník povinnost se přesvědčit, že vyzývající orgán je k tomuto služebnímu úkonu oprávněn. Pokud nebyl, jednalo se pouze o oznámení, které bylo považováno jako všechna vyzvání učiněná soukromými osobami [2].

Okresní četnický velitel, v případě nepřítomnosti jeho zástupce, měl za povinnost dostavit se na úřad, v daný den a čas, který určil představený úřadu. Zde přijal služební příkazy a podal hlášení o tom, jak byly služby, které byly četnictvu uloženy, provedeny. Pokud došlo k nahodilé zvláštní události, okresní četnický velitel musel o tomto ihned učinit oznámení a dostavit se na úřad i v jiné, než stanovené době [2].

Pokud se jednalo o výkon trestní soudní pravomoci, byly požadavky soudů a státních zastupitelství zajišťovány písemnou výzvou adresovanou na velitelství příslušné četnické stanice [2].

Ostatní úřady, civilní, vojenské či obecní, vyžadovaly součinnost četnictva cestou služebního úřadu. Při nebezpečí z prodlení nebo jiných naléhavých případech se mohly obrátit přímo na velitele příslušné četnické stanice. Následně musely vyrozumět daný služební úřad. V těchto případech mělo četnictvo povinnost vykonat tuto službu podle požadavku dožadujícího úřadu, ale na jeho zodpovědnost [2].

3.2 Policie České republiky

Ke vzniku Policie České republiky došlo ve složitém politickém a společenském období. Krátká doba změny politického režimu, zvyšující se tlak ze strany Slovenska na odtržení se na samostatnou republiku a podobně. Státní správa Československé federativní republiky byla rozdělena na 3 oblasti – federální, republikovou a společnou. Oblast federální spravovaly výhradě federativní orgány, jakými byly například federální ministerstvo národní obrany, federální ministerstvo zahraničních věcí a tak dále. Republiková oblast státní správy byla svěřena tzv. párovým republikovým orgánům. Ty jsme mohly najít například v kultuře či školství jako párové ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy v Praze a Bratislavě. Společná oblast pak byla kombinace obou výše popsaných. Charakteristická byla existence tří příslušných orgánů – federativní ministerstvo financí, republiková ministerstva financí v Praze a Bratislavě. V případě bezpečnostního systému byla oblast státní správy společná. Kompetence byly rozděleny mezi federální ministerstvo vnitra Československé federativní republiky, ministerstvo vnitra České republiky a Slovenské republiky [12].

Emancipační tlak ze strany Slovenska se projevil tak, že předsednictvo Slovenské národní rady nejprve zákonným opatřením přejmenovalo slovenské složky Sboru národní bezpečnosti a později schválilo plnohodnotný zákon upravující činnost a postavení Slovenského policejního sboru [12].

Jako reakce české strany přišlo schválení prvního zákona o Policii České republiky Českou národní radou. Bylo to dne 21. června 1991. Od 15. července 1991 pak z dosavadních českých složek Sboru národní bezpečnosti vzniká Police České republiky [12].

Policie byla zřízena na základě zákona č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky. Zákon byl v průběhu let několikrát novelizován. Nejzásadnější změnou byl rok 2009, kdy došlo k účinnosti nového zákona, a to zákona č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky, který je účinný dodnes.

3.2.1 Organizace Policie ČR

Policie je od svého vzniku podřízena ministerstvu vnitra. Policie byla v počátku tvořena policejním ředitelstvím, útvary s územní působností a útvary s územně omezenou působností. Po rozpadu Československa na dva samostatné státy, došlo k organizačním změnám. Tyto změny se týkaly spíše terminologie než působnosti či činnosti. Policejní ředitelství se změnilo na policejní prezidium, útvary s územní působností byly v zákoně o policii vedeny jako útvary s působností na celém území České republiky a útvary s územně vymezenou působností. Od roku 2009, od účinnosti zákona č. 273/2008 Sb., došlo k dalším změnám názvů. Policejní prezidium zůstalo, útvary s působností na celém území České republiky změnilý název na útvary s celostátní působností a útvary s vymezenou působností se přejmenovaly na Krajská ředitelství s přívlastkem daného kraje a přibýly k nim útvary zřízené v rámci krajských ředitelství [12, 13, 14].

Policejní prezidium

Po svém zřízení bylo nejvyšším článkem policejní ředitelství v čele s policejním ředitelem, který byl jmenovaný vládou, na návrh ministra vnitra. Po rozpadu Československa bylo policejní ředitelství přejmenováno na současný název Policejní prezidium, kde čelním představitelem je policejní prezident. Ten je jmenován ministrem vnitra se souhlasem vlády [12, 16].

Policejnímu prezidentovi jsou na prezidiu podřízeni náměstci. Zpočátku měl policejní prezident 5 náměstků. Byli jimi náměstci pro operativní službu, informatiku a technické zabezpečení, pro vnější službu, pro službu cizinecké a pohraniční policie, ochrannou službu a leteckou službu a pro řízení správ v krajích. V průběhu let docházelo ke zřizování nových náměstků (pro ekonomiku, řídicí útvar pro koordinaci) nebo se měnilo jejich pojmenování (z náměstka pro vnější službu se stal náměstek pro uniformovanou policii, apod.) až došlo postupně k ustálení do současné podoby, kdy policejnímu prezidentovi jsou podřízeni čtyři náměstci – 1. náměstek, náměstek pro SKPV, náměstek pro lidské zdroje, informační a komunikační technologie a inovace a náměstek pro ekonomiku [12].

Útvary s celostátní působností

Původně ve struktuře policie existoval jediný útvar s celostátní působností a tím byl Úřad vyšetřování pro ČR. Do rozdělení Československa už to byly tři útvary. Poté postupně vznikaly další. Dnes se počet útvarů ustálil na třinácti.

Jsou to specializované útvary, které většinou vznikaly jako reakce na nově se vyvíjející trestnou činnost. Zřizovány jsou ministrem vnitra na návrh policejního prezidenta. Tyto útvary jsou podřízeny policejnímu prezidentovi [15]. Jedná se o:

- Kriminalistický ústav
- Letecká služba
- Národní protidrogová centrála SKPV
- Pyrotechnická služba
- Ředitelství služby cizinecké policie
- Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV
- Útvar policejního vzdělávání a služební přípravy
- Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV
- Útvar pro ochranu prezidenta ČR
- Útvar rychlého nasazení
- Útvar speciálních činností SKPV
- Útvar zvláštních činností SKPV

Krajská ředitelství policie

Jedná se o útvary s vymezenou působností. Původně policii tvořilo osm krajských ředitelství, která vycházela z územně správního členění státu z roku 1960. Po změně zákona č. 347/1997 Sb., o vytvoření vyšších územně-správních celků a ústavního zákona č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky došlo od 1. ledna 2010 ke zvýšení počtu na 14 krajských ředitelství. Tím tedy územní obvody těchto útvarů odpovídají územním obvodům vyšších územně samosprávních celků, tedy krajům [15]. Vedoucím policistou krajského ředitelství je krajský ředitel, který je přímo podřízen policejnímu prezidentovi. Krajskému řediteli jsou podřízeni 3 náměstci – pro vnější službu, pro SKPV a pro ekonomiku [15].

V organizační struktuře se nachází následující krajská ředitelství:

1. Krajské ředitelství policie hlavního města Prahy
2. Krajské ředitelství policie Středočeského kraje
3. Krajské ředitelství policie Plzeňského kraje
4. Krajské ředitelství policie Jihočeského kraje
5. Krajské ředitelství policie Karlovarského kraje
6. Krajské ředitelství policie Ústeckého kraje
7. Krajské ředitelství policie Libereckého kraje
8. Krajské ředitelství policie Královéhradeckého kraj
9. Krajské ředitelství policie Pardubického kraje
10. Krajské ředitelství policie kraje Vysočina
11. Krajské ředitelství policie Jihomoravského kraje
12. Krajské ředitelství policie Zlínského kraje
13. Krajské ředitelství policie Olomouckého kraje
14. Krajské ředitelství policie Moravskoslezského kraje [14].

Podřízenou složkou všech krajských ředitelství policie jsou územní odbory. Jejich služební obvody jsou totožné s územními obvody okresů a jejich sídly jsou někdejší okresní města. Výjimku tvoří Krajské ředitelství policie hlavního města Prahy, které je rozděleno na čtyři obvodní ředitelství. Služební obvody územních odborů krajských ředitelství policie, stejně jako služební obvody městských ředitelství policie, se dále dělí na služební obvody obvodních oddělení. V Praze jsou služební obvody obvodních ředitelství policie složeny ze služebních obvodů místních oddělení.

Ve struktuře všech krajských ředitelství je zřízena služba kriminální policie a vyšetřování, služba pořádkové, dopravní a cizinecké policie a služba pro zbraně a bezpečnostní materiál. Každé krajské ředitelství má dále vlastní personální odbor, odbor vnitřní kontroly a integrované operační středisko [16].

3.2.2 Výstroj a výzbroj

Hlavním poznávacím znamením všech sborů, ať už bezpečnostních ozbrojených složek nebo záchranných složek, jsou bezpochyby stejnokroje. U policie došlo za dobu její existence k určitému vývoji. Největší změnou, viditelnou na první pohled, je určitě

změna barev, kdy ze „zelených“ se uniformy změnilly na modré. Změnily se i materiály, ze kterých jsou uniformy ušity, přibýly na nich bezpečnostní reflexní prvky a podobně. K určitému vývoji došlo i ohledně zbraní, které jsou u policie určeny k výkonu služby.

Výstroj

Policie ČR při svém založení v roce 1991 převzala stejnokroje od Sboru národní bezpečnosti a po drobných úpravách nadále používala stejnokroj vzor 67. Jednalo se o uniformy olivově zelené barvy, které měly červené doplňky. Výjimkou byli příslušníci cizinecké a pohraniční policie, kteří červené doplňky na stejnokrojích neměli [12].

Od roku 1993, po vzniku samostatné České republiky, došlo k přidružení letecké služby k Policii ČR. To znamenalo, že se do výstroje policie dostal stejnokroj tmavomodré barvy. V téže roce, po zrušení Federálního policejního sboru, příslušníci cizinecké a pohraniční stráže převzali vojenské stejnokroje vzor 62 a 63 barvy khaki [12].

K nápadu přestrojení a vzniku nových uniforem došlo v roce 1992, kdy byl v polovině tohoto roku představen nový služební stejnokroj vzor 92. Vybranými útvary byl zařazen do zkušebního provozu a k pravidelnému přidělování došlo od roku 1993. Tento stejnokroj se směl používat až do roku 2021 [12].

V roce 1995 byly přiděleny nové tmavomodré vzor 95 i na leteckou službu [12].

Po dlouhých 23 letech došlo k dalšímu a dosud poslednímu přestrojení příslušníků policie a vytvoření nových uniforem. Barvy stejnokrojů zůstaly stejné. Ve výstroji dále zůstává služebně - pracovní stejnokroj vzor 92 [12].

Uniforma policistů je doplněna opaskem, na kterém je umístěné pouzdro na služební zbraň, sumka na zásobník, pouzdro na služební pouta a pouzdro na obušek. Policisté pak opasek individuálně doplňují o další prvky, jako jsou lékárničky pro první pomoc a podobně.

Stejnokroje policie se barevně odlišují. Policisté pořádkové služby mají vrchní díly uniformy modré barvy doplněné o reflexní prvky. Dopravní policisté mají vrchní část uniformy bílou, potažmo žlutou, doplněna je o reflexní prvky. Kalhoty mají stejné, černé.

Specifické výstrojní součástky používají specializované útvary policie. Pořádkové jednotky a Speciální pořádkové jednotky používají pracovní stejnokroj vzor 92. K tomu jsou vybaveny speciální ochrannou výstrojí. Zásahové jednotky a Útvar rychlého nasazení pak užívají speciální pracovní výstroj, kdy každá jednotka, zřízená v Krajském ředitelství policie, má jiné barvy stejnokroje, přičemž vzor zůstává stejný. Výstroj je doplněna o ochranné a obranné prvky, jako jsou třeba nosiče neprůstřelných plátů, ale i dalšími individuálními prostředky pro specifické postavení v jednotce. Prvosledové hlídky zřízené v rámci územních odborů, v Praze pak v rámci obvodu, službu vykonávají v pracovním stejnokroji vzor 92, doplněný o nosiče neprůstřelných plátů a další ochranné prostředky.

Příslušníci kriminální policie a vyšetřování službu vykonávají v občanském oděvu.

Výzbroj

Ke sjednocení krátkých palných zbraní u Policie ČR došlo na základě rozhodnutí vlády č. 338 ze dne 3. dubna 2000. Díky tomu byli příslušníci policie vyzbrojeni krátkou střelnou zbraní, dodanou Českou zbrojovkou, CZ 75 D Compact. Do té doby policisté disponovali různými typy krátkých palných zbraní, jakými byly CZ 75, CZ 82, CZ 85, u některých specializovaných útvarů Berreta 92 FS. Útvary vykonávající službu v občanském oděvu používaly také některé druhy revolverů, které byly vhodnější pro skryté nošení [17, 18].

Jak je výše uvedeno, hlavní střelnou osobní zbraní každého policisty, je pistole CZ 75 D Compact, ráže 9mm Luger. Jsou však útvary, ty specializované, které mají ve výzbroji pistole značky Glock, ráže 9 mm Luger [18].

Policie má ve své výzbroji i dlouhé palné zbraně. Jedná se o několik druhů i typů. V počátku se jednalo hlavně o pušku SA vz. 58, samopal vz. 61 Škorpion, případně brokovnice nebo odstřelovací pušky. U dlouhých střelných zbraní došlo v průběhu let k přezbrojení. V současnosti mají policisté jako výzbrojní součástky k dispozici samopaly značky Heckler & Koch MP5 v různých modifikacích v ráži 9 mm Luger. Dále disponují samopaly Steyr AUG – Carabine v ráži 9 mm Luger. Policisté speciálních jednotek a specializovaných útvarů jsou vyzbrojeni širokou škálou palných zbraní, která je optimalizovaná podle charakteru úkolů, které daný útvar vykonává [18, 19].

Jako výzbrojní součást je pak policistům k dispozici obušek. Policie klasický gumový obušek vyměnila za obušek s příčnou rukojetí, tzv. Tonfy. Jednalo se o obušky z tvrzeného plastu. Odolnost vůči gumovému obušku byla nižší, ale měla zase jiné výhody. Tou byla například ochrana ruky proti úderu. Nevýhodou tohoto úderného prostředku byla jeho neskladnost. Nakonec došlo k přezbrojení příslušníků i v rámci obušků. Tonfy byly vyměněny za teleskopické obušky z kalené oceli. Důvodem výměny bylo mnoho kladných vlastností. Ať už se jedná o pevnost, hmotnost nebo skladnost. Další výhodou je, že v současné době existuje na teleskopické obušky spousta doplňků. Jedná se o svítilny, úderný hrot pro rozbití autoskla a mnoho dalších [20].

3.2.3 Úkoly policie

Policie slouží veřejnosti. Jejím hlavním úkolem je chránit bezpečnost osob, jejich majetek a dodržování veřejného pořádku. Snaží se předcházet trestné činnosti. Policii je také dáno plnit úkoly podle trestního řádu a další úkoly na úseku vnitřního pořádku a bezpečnosti, které jí jsou dány zákony, předpisy Evropské unie nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí českého právního řádu [13, 14].

Vzhledem k všestrannosti protiprávních činů byly činnosti policie rozděleny na službu pořádkové policie, službu dopravní policie, správní službu, službu kriminální policie a vyšetřování, kriminalistickotechnickou a znaleckou službu, ochrannou službu, leteckou službu, službu cizinecké a pohraniční policie, služba železniční policie a služba rychlého nasazení.

Služba pořádkové policie

Jedná se o jeden z hlavních pilířů v organizační struktuře policejního sboru. Základním článkem pořádkové policie jsou obvodní oddělení, v Praze pak místní oddělení.

Pro ochranu pořádku a bezpečnosti na vodních plochách a tocích byla v rámci některých krajských ředitelství zřízena pořiční oddělení [12].

Pro ochranu veřejného pořádku mají krajská ředitelství dále zřízené pořádkové jednotky. Ty jsou určeny pro zákroky pod jednotným velením při hromadných kulturních nebo sportovních akcích, případně shromážděních. U krajských ředitelství hlavního

města Prahy, Ústeckého kraje, Jihomoravského a Moravskoslezského kraje byly postupně vytvořeny samostatné útvary – Speciální pořádkové jednotky. Pro ochranu veřejného pořádku fungují u policie i oddělní hlídkové služby a v Praze pohotovostní motorizovaná jednotka [12].

Pro zákroky proti ozbrojeným a nebezpečným pachatelům a pro další speciální úkoly byly počátkem 90. let postupně zřizovány zásahové jednotky. Nyní každé krajské ředitelství disponuje svojí zásahovou jednotkou. Dále byly založeny ještě speciální zásahové jednotky pro ochranu jaderných elektráren Temelín a Dukovany [12].

Pod službu pořádkové policie spadají taktéž služební kynologická oddělení a oddělení služební hipologie.

Do konce roku 2008 fungovala ve službě pořádkové policie i železniční policie, která kontrolovala bezpečnost na železnicích [12].

Služba dopravní policie

Základním úkolem dopravní policie je dohled nad plynulostí a bezpečností v silničním provozu, dohlíží na dodržování zákazu požití alkoholických nápojů a jiných návykových látek u řidičů i ostatních účastníků silničního provozu. Dále se podílí na šetření dopravních nehod, kontroluje dodržování předepsané rychlosti vozidel a tak dále. Nejvyšším článkem struktury dopravní policie je ředitelství dopravní policie na policejním prezidiu. Tomu jsou podřízeny dopravní inspektoráty krajské a okresní úrovně. U dopravní policie jsou zřízena oddělení silničního dohledu a dálniční oddělení v rámci krajských ředitelství. Základním pracovištěm je dopravní inspektorát vedený v územních odborech krajských ředitelství [12].

Do roku 2001 mělo ředitelství dopravní policie ve své gesci evidence řidičů a motorových vozidel, vydávání dokladů a státních poznávacích značek, úkoly v oblasti místní a přechodné úpravy silničního provozu, působnost ve vztahu k autoškolám a projednávání přestupků v silničním provozu mimo blokové řízení. Důvodem proč tyto úkoly a oprávnění byly policii odebrány, bylo jejich převedení z působnosti ministerstva vnitra na ministerstvo dopravy [12].

Služba kriminální policie a vyšetřování

V minulosti byla tato služba rozdělena na dvě složky – služba kriminální policie a služba vyšetřování, od 1. ledna 2002 byly tyto složky sloučeny. Důvodem byla novelizace zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád. Hlavním úkolem příslušníků SKPV je předcházení trestné činnosti. Kriminalisté jsou též povinni trestnou činnost vyhledávat, pokud je skryta a na základě vlastních poznatků, trestních oznámení a dalších podnětů prověřovat veškerá podezření ze spáchání trestného činu. V případě, že byl trestný čin, jehož znaky jsou uvedeny v trestním zákoně, již spáchán, vedou trestní řízení a postupují dle trestního řádu. Při tom nabývají potřebné podklady, zajišťují stopy a získávají nutná vysvětlení od fyzických a právnických osob. Kriminalisté v rámci trestního řízení vyžadují od specialistů a znalců odborná vyjádření a znalecké posudky. Na místech spáchaných činů provádějí jejich ohledání nebo pořizují zvukové a obrazové záznamy osob či zajišťují daktyloskopické otisky osob, tak jak je to uvedeno v trestním řádu. U úmyslných trestných činů kriminalistům zákon umožňuje použít operativně pátrací prostředky [12,15].

SKPV je rozdělena na 2 druhy podle specifikace kriminality – na obecnou a hospodářskou. SKPV OOK se zabývá trestnými činy, které dělíme na násilnou trestnou činnost, mravnostní, majetkovou, trestnou činnost mládeže a páchané na mládeži, trestnou činnost extremistickou a v neposlední řadě drogovou trestnou činnost. OHK SKPV se pak, jak už název napovídá, zabývá hospodářskými trestnými činy proti měně, platebním prostředkům, trestnými činy v souvislosti s daněmi nebo také týráním zvířat a podobně.

V současné době SKPV tvoří součásti na policejním prezidiu, které jsou v gesci náměstka policejního prezidenta pro SKPV. Dále jí tvoří útvary SKPV s celostátní působností, které jsou taktéž v působnosti náměstka pro SKPV. Zde se jedná o útvary Národní protidrogová centrála SKPV, Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu SKPV, Národní centrála proti organizovanému zločinu SKPV, Útvar speciálních činností SKPV a Útvar zvláštních činností SKPV. Orgány SKPV jsou zřízeny také v rámci krajských ředitelství a i v rámci územních odborů [15].

Správní služba

Tato služba fungovala od založení Policie ČR. Ve své činnosti měla evidenci obyvatel, vydávání občanských průkazů, vedení evidence držitelů zbrojních průkazů a jejich vydávání. Změna v oblasti činnosti přišla od 1. července 2000, kdy vydávání občanských průkazů přešlo na civilní zaměstnance ministerstva vnitra a posléze na obce s rozšířenou působností [12].

Po účinnosti nového policejního zákona, tedy od 1. ledna 2009, byla správní služba přejmenována na **službu pro zbraně a bezpečnostní materiál**, pod kterým funguje dodnes.

Kriminalistickotechnická a znalecká služba

Pro objasnění každého skutku je zapotřebí odpovědí na tři základní otázky – zda se skutek stal, zda se jedná o trestný čin a kdo je pachatelem tohoto činu. Důležitým podpůrným článkem kriminalistů pro získání odpovědí je kriminalistickotechnická a znalecká služba [12].

Kriminalistický technik na místě činu provádí ohledání, hledá a zajišťuje stopy po činnosti pachatele, které jsou následně důležité pro trestní řízení. Zajištěné stopy jsou pak zaslány na specializované pracoviště, jakým jsou Kriminalistický ústav Praha nebo odbory kriminalistické techniky a expertiz zřízené v rámci krajských ředitelství [16].

Tato pracoviště jsou pak rozdělena podle expertizních oborů. Jedná se o kriminalistickou dokumentaci, která zahrnuje analýzy dat (audio, video nebo počítačová expertíza apod.), přírodovědné zkoumání, které se zabývá kriminalistickými expertizami v oblasti biologie, genetiky, fyziky, chemie a antropologie, kriminalistická daktyloskopie, která zkoumá daktyloskopické stopy a zabývá se daktyloskopickou identifikací osob a zpracovává a aktualizuje databázi v systému zvaný AFIS. Posledním oborem je kriminalistická identifikace, která se zaměřuje na kriminalistickou mechanoskopii, defektoskopii, metalografii, trasologii, balistiku, elektrotechniku a grafická expertizu [21].

Ochranná služba

Ochranná služba se dělí na dvě složky. První je Útvar pro ochranu prezidenta České republiky a druhá je Útvar pro ochranu ústavních činitelů.

Útvar pro ochranu prezidenta zajišťuje trvalou ochranu hlavy státu, jeho manželky a dalších osob. Ochrana se vztahuje i na bývalé prezidenty republiky, kterým skončilo jejich funkčního období. Podle mezinárodních dohod se právo na ochranu vztahuje i na představitele cizích států a významných zahraničních hostů. K povinnostem ochranné služby patří ochrana Pražského hradu a ochrana českých korunovačních klenotů. Pod ochranu spadá i prezidentovo bydliště. Příslušníci prezidenta doprovázejí i v zahraničí, kde v rámci jeho ochrany spolupracují i se zahraničními partnery. Stejně tak to funguje i v opačném případě, kdy do České republiky zavítá představený cizího státu. Ochrana prezidenta představuje kromě samotné osobní ochrany i jeho přepravu, pyrotechnickou, hygieno-toxikologickou ochranu anebo speciální technickou ochranu [15,16].

Útvar pro ochranu ústavních činitelů trvale chrání ty vládní činitele, které stanovuje vláda ČR. Ochranná služba připravuje bezpečnostní opatření v místech, kde se chráněná osoba bude pohybovat, zajišťuje jeho bezpečnou přepravu a v místě pohybu či pobytu jí chrání. Díky tomu mají příslušníci ochranné služby řadu oprávnění, například mohou provádět prohlídky osob, zavazadel nebo dopravních prostředků nebo objektů, odkud by mohla být chráněná osoba ohrožena [15,16].

Ochranná služba se zabývá i ochranou objektů a prostor. Ty, které mají zvláštní význam pro vnitřní pořádek a bezpečnost státu a ty, které mají na tuto ochranu nárok na základě mezinárodní smlouvy. První jmenované jsou ty, které stanoví vláda. Jedná se o budovu Parlamentu ČR, Úřadu vlády, Ústavního soudu nebo některých ministerstev. Objekty chráněné na základě mezinárodní smlouvy jsou budovy zahraničních zastupitelských úřadů či rezidence velvyslanců. Při tomto jsou příslušníci ochranné služby oprávnění požadovat prokázání totožnosti osob vstupujících do těchto objektů, zjišťovat si důvody vstupu a zastavovat a kontrolovat vozidla při vjezdu do budov [15,16].

Letecká služba

Letecká služba byla zřízena 1. ledna 1994 jako celorepublikový útvar. Do té doby spadala pod federativní policejní sbor. Historie však sahá do dob první republiky [12].

Letecká služba provozuje vrtulníkovou techniku se speciální policejní, zásahovou, záchrannou a sanitní výbavou. Vrtulníky jsou určeny především k zásahům, kde hrozí nebezpečí z prodlení a v místech, kde přístup je jinými dopravními prostředky složitý. Podporu letecká služba zajišťuje složkám integrovaného záchranného systému a útvarům Ministerstva vnitra a jeho organizačním složkám. Za krizových situací mohou orgány krizového řízení požádat o podporu letecké služby v případě, že koordinují provádění záchranných a likvidačních prací. Letecká služba může pomáhat i jiným subjektům, a to na základě zákona, dohody, nebo v případě, že policejní prezident rozhodne o tom, že poskytnutí letecké podpory je ve veřejném zájmu [22].

Letecká služba zabezpečuje nepřetržitou pohotovost. Vrtulníky jsou nasazovány na akce k záchraně života, na pátrací akce po osobách nebo nebezpečných pachatelích, k odvrácení hrozícího nebezpečí škody velkého rozsahu a závažného narušení veřejného pořádku nebo jiné mimořádné události vyžadující neodkladné řešení [22].

Vrtulníky startují z hlavní letecké základny v Praze Ruzyni anebo z letecké základny v Brně Tuřanech [22].

Útvar rychlého nasazení

Útvar rychlého nasazení je specializovaný útvar Policie ČR, který působí na celém území České republiky. Sídlí v Praze. Útvar je určený primárně pro boj proti terorismu. Služební zákroky provádí proti teroristům, únoscům osob a dopravních prostředků, nebezpečným pachatelům organizované trestné činnosti a pachatelům zvláště závažných úmyslných trestných činů, zejména při jejich zadržení. Útvar je podřízen přímo policejnímu prezidentovi, který rozhoduje o jejich vyslání. Potřebuje k tomu ještě souhlas ministra vnitra [23].

Služba cizinecké policie

Činnost cizinecké služby rozdělujeme na dva segmenty, činnosti prováděné na vnějších hranicích a činnosti vykonávané na území, za které zodpovídají příslušná krajská ředitelství. Za činnosti na vnějších hranicích lze považovat ochranu hranic, která se dále dělí na ostrahu hranic a hraniční kontrolu. U činností vykonávaných na území státu je pak hlavním úkolem odhalovat nelegální migraci, odhalovat trestnou činnost páchanou cizinci v souvislosti s překračováním hranic v schengenském prostoru a plnění některých úkolů při povolování pobytů cizinců na území České republiky. Dále příslušníci cizinecké policie provádějí kontroly pobytu cizinců, odhalují v rámci své působnosti padělané, pozměněné a zneužitě doklady a spolupůsobí při ochraně vnitřního pořádku a bezpečnosti. Příslušníci pravidelně vykonávají hraniční kontroly výhradně na mezinárodních letištích, která představují vstupní brány na vnější hranici schengenského prostoru [15, 16].

4 METODIKA

Teoretická část byla zpracovaná na základě studia odborné literatury, nařízení a zákonů, které se problematiky tématu této bakalářské práce týká. Jejím cílem bylo seznámit se s bezpečnostními složkami státu ze dvou odlišných období.

V praktické části byla použita metoda komparace.

Komparace je metoda, která je využívána především ke zjištění shodných nebo rozdílných zkoumaných veličin. Jedná se o porovnávací nebo srovnávací metodu. Pro tuto práci byla tato metoda použita ke srovnání organizace československého četnictva a Policie ČR, jejich úkolů při výkonu služby a postavení v rámci státu.

5 VÝSLEDKY

Tato část práce se bude zabývat samotnou metodou komparace, kdy ozbrojené sbory porovnáme v oblasti organizace, úkolů a postavení v rámci státu. Z výsledků se pokusíme najít prvky z četnictva, které by bylo možné aplikovat v současné době u Policie ČR.

5.1 Postavení a služební postup u četnictva a Policie ČR

Při pohledu na první paragrafy zákonů o četnictvu a o policii uvidíme první zásadní rozdíl. Československé četnictvo bylo zákonem o četnictvu § 1 definováno jako vojensky organizovaný strážný sbor, který byl určen dle zákonných norem a nařízení udržovat na celém území Československé republiky veřejný pořádek a veřejnou bezpečnost. Kdežto Policie ČR je ve svém zákoně definována jako jednotný ozbrojený bezpečnostní sbor. Tím, že četnictvo bylo vojensky organizované, byla jednotnost jasně dána vojenským řádem. U policie je jednotnost dána služebně právními vztahy v její hierarchii [4,14].

5.1.1 Přijetí a služební postup u četnictva

Doplnění početního stavu mužstva probíhalo přijímáním uchazečů, kteří se dobrovolně přihlásili. Ti byli přijímáni jako tzv. četníci na zkoušku. Jejich zkušební doba trvala jeden roku. Četníkem na zkoušku se mohl stát občan splňující následující kritéria:

- být státním občanem Československé republiky
- být bezúhonný, svéprávný a duševně způsobilý
- být starší 21 let, a ne však starší 35 let
- být svobodný nebo bezdětný vdovec
- mít silné, zdravé tělo a přiměřenou výšku
- ovládat slovem a písmem československý jazyk
- mít dosažené vzdělání na obecné škole
- mít vojenský výcvik, kde uchazeč vykonal službu se zbraní po dobu, kterou branný zákon stanovil základní vojenskou službu (v roce 1920 14 měsíců, v roce 1924 18 měsíců a od roku 1933 24 měsíců) [4,24].

Ministerstvo vnitra mohlo pro 3., 4. a 6. bod udělit výjimku. U bodu č. 6 pak byla podmínka, že toto kritérium uchazeč splní nejdéle do dvou let [4].

Uchazeč se musel podrobit tělesné prohlídce před komisí, která se skládala ze zemského četnického velitele, případně jeho zástupce, velitele četnického doplňovacího oddělení a četnického lékaře. Pokud splnil kritéria u této prohlídky, podstoupil psychologické vyšetření. Zjišťovala se jeho minulost a pověst rodiny [4, 25].

První povinností, kterou nově přijatí uchazeči museli vykonat, bylo složit četnickou služební přísahu, kterou se zavázali, že budou Československé republice a její vládě věrně sloužit, a to podle platných zákonů a nařízení. Tato přísaha byla složena ústně před zemským četnickým velitelem a jedním četnickým důstojníkem a stvrzena vlastnoručním podpisem. Přijetím se uchazeči dále zavázali k čtyř leté službě u četnictva s tím, že roční doba, kterou vykonali jako četníci na zkoušku, byla do tohoto závazku započítána [2, 4].

Jako četníci na zkoušku se učili teoretickým znalostem 5 až 6 měsíců u doplňovacího oddělení. Zbývající část jednoleté zkušební doby vykonávali praxi na četnické stanici. Po skončení této doby a splnění daných podmínek byli četníci na zkoušku převzati zemským četnickým velitelstvím do definitivního stavu a byli jmenováni strážmistry [2].

Abyste mohlo být u četnictva dosaženo hodnosti vrchního strážmistra a stát se tím velitelem stanice, musel uchazeč o tuto hodnost sloužit nejméně 10 let ve výkonné četnické službě a zároveň nejméně 6 měsíců být zařazen na místě, pro které byla hodnost vrchního strážmistra systematizována. Dále musel složit předepsané zkoušky [2].

Důstojnictvo se u československého četnictva doplňovalo postupným povyšováním anebo přestupem aktivních či neaktivních důstojníků vojska, kteří byli v hodnosti nejvýše kapitána. Výkonní důstojníci byli doplňováni z vrchních strážmistrů ve výkonné službě. Uchazeč musel být minimálně rok velitelem četnické stanice a musel absolvovat 6 měsíců trvající informační kurz pro výkonné důstojníky. Z něj musel složit s předepsaným prospěchem zkoušku a také musel 6 měsíců zastávat místo systematizované pro výkonné důstojníky. Důstojníci správní byli doplňováni z řad vojenských důstojníků. Přijímání byli na zkoušku, trvající jeden rok. Zkušební doba byla rozvrhnutá tak, že nejméně na 3 měsíce byli přiděleni u štábu zemského četnického velitelství. Poté byli přiděleni k velitelství četnického oddělení k praktické službě, což rovněž trvalo přibližně 3 měsíce. Po zbytek zkušební doby museli vést samostatně oddělení. Po skončení zkušební doby

museli vykonat závěrečnou zkoušku pro správní důstojníky. Podle výsledku zkoušky bylo rozhodnuto, zda byli převzati do definitivního stavu četnictva nebo vráceni k vojenskému útvaru [2, 4].

Pro vzdělávání četníků na zkoušku nebo důstojníků, mělo četnictvo vybudováno systém četnických škol a systém vzdělávání. Tyto školy byly zřizovány u doplňovacího oddělení zemského četnického velitelství a jednalo se o školy četníků na zkoušku, školy pro výcvik velitelů stanic a školy pro výcvik výkonných důstojníků [2].

5.1.1.1 Škola četníků na zkoušku

Do této školy byli četníci na zkoušku zařazeni na dobu 8 měsíců. Na škole se vyučovaly předměty všeobecného vzdělávání a odborné předměty. Ve všeobecném vzdělání byly vyučovány jazyk služební, jazyk menšinový, počty, měřičství, dějepis, zeměpis, přírodopis a zdravotní věda. V odborných předmětech se jednalo o výuku Zákona o četnictvu, Četnických služebních instrukcí, Kasárního předpisu, Ústavního a Správního práva, Obecného trestního zákon, Trestního řádu, Vojenského trestního zákona a Vojenského trestního řádu, Pátrací a Daktyloskopické služby, Služebního řádu branné moci Československé republiky a Nauky o zbraních a střelbě. Po 3 měsících teoretického výcviku byl prováděn praktický výcvik spočívající v obchůzkové a pátrací službě [2].

5.1.1.2 Škola pro výcvik velitelů stanic

Tuto školu mohli absolvovat pouze četníci v definitivním stavu. Pro přijetí museli uchazeči sloužit u četnictva nejméně 4 roky a úspěšně složit přijímací zkoušku. Kurz trval 10 měsíců. Oproti škole četníků na zkoušku měla tato škola rozdílný obsah výuky. Ten odpovídal vyšší úrovni žáků a zaměřený byl hlavně na získání znalostí nutných pro řízení četnické stanice, vzdělávání a výcvik podřízených četníků [2].

5.1.1.3 Škola pro výcvik výkonných důstojníků

Kurz na této škole byl dlouhý 6 měsíců a byl určen pro kvalifikované vrchní strážmistry, kteří po jeho úspěšném zakončení získali hodnosti výkonných důstojníků a mohli být zařazeni do funkce okresního četnického velitele. Uchazeči do této školy mohli být pouze vrchní strážmistři, jejichž výkonná služba u četnictva trvala nejméně 15 let a splňovali další stanovené podmínky. Ke své žádosti o povolání do školy pro

výcvik výkonných důstojníků přikládali vyjádření nadřízeného, zda má žadatel úplnou morální schopnost k dosažení důstojnické hodnosti. Vyučované předměty byly stejně jako u školy četníků na zkoušku rozděleny na všeobecné vzdělání a odborné předměty. Vojenský výcvik, který byl součástí odborných předmětů, byl cílen tak, aby absolvent mohl být velitelem pěší čety [2].

5.1.2 Přijetí a služební postup u Policie ČR

Příslušníci Policie ČR jsou přijímáni do služebního poměru za podmínek stanovených zákonem č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostního sboru. Do služebního poměru je přijímán občan České republiky, který podá písemnou žádost. Musí být starší 18 let, být bezúhonný a dosáhnout potřebného vzdělání, které je potřeba pro služební místo, na které má být ustanoven. Musí být svéprávný, zdravotně, fyzicky a osobnostně způsobilý pro výkon služby. Pro přijetí také nesmí být členem žádné politické strany nebo hnutí a nesmí vykonávat živnostenskou nebo jinou výdělečnou činnost. Zároveň nesmí být členem řídicích nebo kontrolních orgánů právnických osob, které vykonávají podnikatelskou činnost [26].

Po doručení písemné žádosti o přijetí do služebního poměru je s uchazečem splňujícím výše uvedené podmínky započato přijímací řízení. To obvykle trvá 3 měsíce. Nejdříve uchazeč podstupuje psychologické vyšetření pro zjištění osobnostní a psychické způsobilosti pro výkon služby. Po splnění tohoto bodu přijímacího řízení uchazeč podstupuje prověrku tělesné zdatnosti složenou z člunkového běhu, opakování kliku ve vzporu ležmo, celomotorického testu a běhu na 1000 m. Pokud uchazeč splní podmínky disciplín, postupuje do poslední fáze řízení, čímž je zjištění zdravotní způsobilosti. Pokud lékař stanoví, že uchazeč je způsobilý pro výkon služby, jsou splněny podmínky přijímacího řízení a uchazeč je přijat do služebního poměru Policie ČR [27, 28].

Po přijetí do služebního poměru, příslušník složí služební slib, ve kterém slibuje na svou čest a svědomí nestrannost, důsledné dodržování služebních a právních předpisů, plnění rozkazů svých nadřízených, a že nikdy nezneužije svého služebního postavení. Dále slibuje, že své služební povinnosti bude plnit řádně a svědomitě, svým chováním neohrozí dobrou pověst sboru a při ochraně zájmů České republiky položí i vlastní život. Slib stvrdí vlastnoručním podpisem [26].

Služební postup u Policie ČR je dán zákonem o služebním poměru. Policista je svým přijetím do služebního poměru ustanoven na služební místo, na které je stanovena služební hodnost referent případně vrchní referent. Služební místo vystihuje právní a organizační postavení policisty. Každé služební místo je dáno systematizovanou služební hodností, stupněm požadovaného vzdělání, odborným požadavkem, základním tarifem, náplní služební činnosti, rozsahem oprávnění a povinností. Policista je ustanoven na volné služební místo do služební hodnosti inspektor, aniž by musel absolvovat výběrové řízení. Na služební místo, pro které je stanovena služební hodnost vrchní inspektor a vyšší, už musí být ředitelem, nebo jím pověřeným služebním funkcionářem vyhlášeno výběrové řízení. Do toho se může přihlásit příslušník, který musí splňovat požadované vzdělání. Pro některá služební místa i obor nebo zaměření vzdělání nebo dobu trvání služebního poměru. Dále musí tento policista služebním hodnocením dosahovat alespoň velmi dobrých výsledků ve výkonu služby [26].

Nově přijatý příslušník je přijat na dobu určitou. Ta je stanovena na 3 roky. Nejdříve 6 měsíců a nejpozději jeden měsíc před skončením tří leté zkušební doby musí policista vykonat služební zkoušku. V případě, že tuto zkoušku úspěšně složí, následující den po skončení doby určité, je policista zařazen do služebního poměru na dobu neurčitou [26].

V prvním roce služebního poměru musí nově přijatí příslušníci absolvovat základní odbornou přípravu v policejním vzdělávacím zařízení.

5.1.2.1 Základní odborná příprava

Základní odborná příprava poskytuje nově přijatým příslušníkům odborné bezpečnostně právní vzdělání, které je potřebné pro výkon služby. Dále je rozdělena do několika bloků, které jsou rozvrženy do 12 měsíců. První blok se nazývá Nástupní příprava a trvá jeden měsíc. Probíhá ve Školním policejním středisku. Policisté jsou zde cvičeni základním pořadovým cvičením a základní manipulací se zbraní včetně střeleckých cvičení. Poté následuje odborná výuka ve vzdělávacím středisku, která jsou v České republice čtyři. Jedná se o vzdělávací zařízení v Praze, Brně, Jihlavě a Holesově. Tato část teoretického výcviku trvá 6 měsíců. Policisté zde získají znalosti v oblasti práva, kriminalistiky, policejních činností, dále v oblasti zdravotnické přípravy, výpočetní techniky a informačních systémů, psychologii, policejní etice a fyzické zdatnosti, kde nacvičují použití donucovacích prostředků, taktiky zákroku a podobně. Součástí je

i střelecký výcvik ke zdokonalování manipulace se zbraní a taktických postupů. Na konci tohoto bloku policisté skládají z teoretických předmětů didaktický test a absolvují závěrečné střelecké zkoušky. Po splnění těchto kritérií příslušníci nastupují řízenou praxí. Ta probíhá částečně ve školním policejním středisku a částečně na jednotlivých odděleních v rámci kraje. Řízená praxe trvá 3 měsíce. Poté se policisté vracejí zpět do vzdělávacích zařízení, kde absolvují druhou část odborné výuky a závěr základní odborné přípravy. Při té policisté nacvičují modelové situace a rozšiřují teoretické znalosti. Tato část trvá 2 měsíce a je zakončena závěrečnou zkouškou. Pak policisté nastupují na své kmenové útvary, na které byli zařazeni při svém nástupu. Tam následně vykonávají svou službu.

5.1.3 Komparace

Tabulka 1 Komparace přijetí a služebního postupu - zdroj vlastní

	Věk	Občanství	Minimální vzdělání	Vojenská služba	Rodinný stav	Právní norma
Četnictvo	21 – 35 let	československé	obecná škola	ano	svobodný nebo bezdětný	Zákon č. 299/1920 Sb. z. a. n.
Policie ČR	18 let	české	středoškolské s maturitou	ne	nezáleží	Zákon č. 361/2003 Sb.

Prvním rozdílem mezi četnictvem a policií je minimální věk pro přijetí. U četnictva byla minimální hranice 21 let, u policie je to 18 let. Za tento rozdíl může snížení hranice zletilosti, ke které došlo v roce 1950, tedy 5 let po zrušení československého četnictva. Dalším rozdílem bylo minimální dosažené vzdělání. Žadatel u četnictva musel absolvovat obecnou školu, dnešní uchazeči o práci u policie musí mít ukončené minimálně středoškolské vzdělání s maturitou. Za tento rozdíl může vývoj vzdělávacího systému spojený s technologickým vývojem a podobně. Obrovským rozdílem je pak podmínka

u četnictva, že žadatel musí mít základní vojenský výcvik. Tato podmínka nikdy v historii policie nebyla, a to i před zrušením povinné základní vojenské služby, ke kterému došlo k 31. prosinci 2004. Zatímco podmínky přijetí k československému četnictvu upravoval samotný zákon o četnictvu, u policie toto upravuje zákon o služebním poměru nikoliv zákon o policii. Délka základní vzdělávací doby příslušníků u obou sborů je stejná. Rozdíl je pak ve vzdělávacím systému příslušníků. Četnictvo mělo rozdělený vzdělávací systém pro četníky na zkoušku, pak pro velitele stanic a i pro důstojníky. Vzdělávací systém u policie je upraven pro základní odbornou přípravu nově přijatých policistů, vzdělávací zařízení pro odborné kurzy daných problematik a specializovaných útvarů.

Rozdílnost je i ve služebním postupu. U četnictva se s odslouženými lety i postupně pravidelně povyšovalo. Aby se mohl četník stát vrchním strážmistrem a velet četnické stanici, musel ve výkonné službě sloužit nejméně 10 let. U policie jsou služební místa limitována nejen dobou služby, ale i dosaženým vzděláním. Například vedoucí obvodního oddělení v hodnosti nadporučík musí být ve služebním poměru v době trvání nejméně 6 let a mít dosažené vyšší odborné nebo vysokoškolské vzdělání v bakalářském programu. Vzdělávání důstojníků, kterým disponovalo četnictvo, u policie nefunguje. Policista ucházející se o služební místo v důstojnické hodnosti musí splňovat vzdělání, dobu trvání služebního poměru a musí se umístit na prvním místě ve výběrovém řízení.

5.2 Úkoly Československého četnictva a úkoly Policie ČR

V této kapitole porovnáme úkoly obou bezpečnostních sborů, kde a jakou právní normou byly, respektive jsou definovány.

5.2.1 Úkoly Československého četnictva

Úkoly četnictva byly definovány ve Služební instrukci pro četnictvo. V té byla uvedena i oprávnění četníků. Instrukce rozlišovala dva druhy služby, přičemž každá měla své dané úkoly. Služba obyčejná a služba zvláštní. Služba obyčejná obsahovala běžné úkoly při výkonu služby, u kterých nebylo zapotřebí zvláštních pokynů od úřadů. Instrukce uváděla 14 povinností četníků při výkonu obyčejné služby. Služba zvláštní spočívala v tom, že podléhala vrchnostenským nařízením, asistenčním službám pro ostatní složky státu nebo eskortování vězňů. Četníci oznamovali zločiny a přečiny tak, jak jim to určovala instrukce [2].

5.2.2 Úkoly Policie ČR

Obecně jsou úkoly policie uvedeny v §2 zákona o Policii České republiky. Úkolem je chránit bezpečnost osob, jejich majetku a veřejný pořádek. Jedním z předních úkolů je předcházet trestné činnosti. V paragrafu je taktéž uvedeno, že policie plní úkoly podle trestního řádu a další úkoly v oblasti vnitřního pořádku a bezpečnosti, které jí jsou svěřeny zákony, předpisy Evropské unie nebo mezinárodními smlouvami, které jsou součástí českého právního řádu [14].

5.2.3 Komparace

Tabulka 2 Komparace úkolů – zdroj vlastní

	Právní úprava	Počet druhů služeb
Četnictvo	Služební instrukce pro četnictvo	2
Policie	Zákon o policii	10

Množství úkolů, kterými se zabývalo četnictvo, je podstatně nižší, než dnes u policie. Některé body v úkolech jsou stejné. Hlavním úkolem četnictva bylo, aby podle platných zákonů a nařízení příslušných státních úřadů udržovalo na celém území ČSR veřejný pořádek a bezpečnost. Policie chrání bezpečnost osob, jejich majetek a veřejný pořádek. Další úkoly jsou takřka neporovnatelné. Od dob existence četnictva došlo k obrovskému skoku ve vývoji průmyslu, technologií, samotné společnosti a podobně. To s sebou nese i rozvoj trestné činnosti pachatelů, způsoby provedení trestných činů, nástrojů a tak dále. Vývoj činností policie vždy reaguje na vývoj trestné činnosti. V dnešní době se policie zabývá mimo jiné vyšetřováním kyberkriminality, nebo bojem proti terorismu. To jsou jen dva příklady z mnoha, které v době fungování československého četnictva, u nás, ale i ve světě neexistovaly. Četnictvo mělo dva druhy služeb a každý druh měl definované úkoly. Policie, jakožto jediný ozbrojený bezpečnostní sbor státu, se zabývá rozsáhlým spektrem problematik, což vedlo k rozdělení služeb podle problematik. Pro bezpečnost na silnicích je zřízena služba dopravní policie, pro ochranu veřejného pořádku

a bezpečnost obyvatel je služba pořádkové policie, pro trestné činy, které nejsou v kompetenci obvodních oddělení, je u policie služba kriminální policie a vyšetřování a dále. Policie má dle specifikace činnosti 10 druhů služeb. Kromě eskortování vězňů, které je dnes pouze v kompetenci Vězeňské služby ČR, jsou úkoly četnictva u policie obecně zahrnuty.

5.3 Donucovací prostředky a použití zbraně u četnictva a Policie ČR

Jak je v teoretické části této práce uvedeno, sbory četnictva i policie byly vyzbrojeny palnými zbraněmi, ale i dalšími tzv. chladnými zbraněmi. Podmínky jejich použití byly a jsou taxativně upraveny zákonem. V této kapitole si vytyčíme u každého sboru oprávnění a právní normu pro použití donucovacích prostředků a zbraně.

5.3.1 Donucovací prostředky a použití zbraně u četnictva

Termín donucovací prostředky je pro četnictvo termínem neznámým. Paragraf 13 zákona o četnictvu upravuje podmínky pro použití zbraně. Četník měl oprávnění použít zbraň v nutné obraně, aby tím odvrátil násilný útok, který byl proti němu veden, nebo pokud takový útok bezprostředně hrozil jemu nebo jiným osobám. Dále mohlo být použito zbraně proti nebezpečnému zločinci, proti kterému četník zakročoval a který se zdráhal opustit úkryt a na četníkovu výzvu se odmítl vzdát. Další podmínka byla, pokud nešlo jiným způsobem překonat odpor, který směřoval ke zmaření služebního výkonu četníka. Poslední podmínkou, kdy mohl četník použít služební zbraň, bylo, aby zamezil útěku nebezpečného zločince, kterého nešlo jiným způsobem zadržet. Zajímavostí u četnictva bylo, že pokud zakročovali v semknutém tvaru pod jednotným velením, na použití zbraně se vztahovaly předpisy platné pro vojsko. V §15 je pak uvedeno, že četník byl před každým zakročením povinen užít slov "ve jménu zákona" v jazyce, který byl obvyklým v daném místě. Každý, i osoby vojenské, byl povinen četníkovu výzvu uposlechnout. Použití zbraně bylo nejkrajnějším řešením. Služební instrukce četníkům předepisovala, aby nejdříve užili mírnější prostředky, kterými bylo napomenutí rozkazovacím hlasem, zatčení, přiložení svěracích řetízků, pronásledování prchajícího pachatele honěním nebo použití služebního psa, případně pak výzvu náhodné přítomné osoby k pomoci. Pokud z uvedených prostředků nebylo dosaženo potřebného účinku, měli četníci použít méně nebezpečné zbraně, kterými byly obušek, šavle nebo vztyčený

bodák. Služební instrukce uváděla, aby služební zbraně byly použity tak, aby byl odpor okamžitě zlomen a osoba, proti které bylo zakročováno, se stala neschopna dalšího útoku [2, 4].

5.3.2 Donucovací prostředky a použití zbraně u Policie ČR

Policie má pro donucovací prostředky a podmínky jejich použití vymezenou celou jednu hlavu zákona. Touto problematikou se zabývá IX. Hlava zákona o policii, od §51 do §59. V zákoně je uvedeno, že policista může při zákroku za splnění podmínek použít donucovací prostředky, k jejichž používání byl vycvičen. Donucovací prostředky jsou taxativně vyjmenovány a celkem jich je 17. Dále jsou zde uvedeny podmínky pro jejich použití, proti komu smí být použity jaké prostředky a naopak, vůči komu jsou donucovací prostředky omezeny. Použití zbraně je u policie samostatnou částí donucovacích prostředků. Je to bráno jako ten nejkrajnější a nejdůraznější donucovací prostředek, který se použije až poté, kdy by ostatní byly při daném zákroku neúčinné. Policisté mají 8 podmínek pro použití zbraně. Dále je zde uvedeno, jaké má policista povinnosti před použitím zbraně, ale hlavně jaké po použití. Poslední ustanovení v oblasti donucovacích prostředků se týká jejich použití při zákrocích pod jednotným velením.

5.3.3 Komparace

Tabulka 3 Komparace donucovacích prostředků a použití zbraně – zdroj vlastní

	Počet donucovacích prostředků	Počet podmínek pro použití zbraně
Četnictvo	8 + střelná zbraň	4
Policie ČR	17 + střelná zbraň	8

Výzbroj prvorepublikového četníka představovala primárně puška s bodákem nebo místo ní pistole, šavle, případně obušek a svěrací řetízky. O tom, jak byl četník do služby vyzbrojen, rozhodoval jeho velitel. Dnešní policisté jsou standardně vyzbrojeni krátkou

střelnou zbraní, teleskopickým obuškem, slzotvorným prostředkem a pouty. Někteří policisté, kteří absolvovali potřebná školení, mohou do služby nosit i elektricky dočasně zneschopňující prostředek. Další v zákoně uvedené donucovací prostředky používají řádně vyškolení policisté speciálních jednotek.

5.4 Organizace četnictva a Policie ČR

V této kapitole porovnáme vybrané články v organizaci a struktuře četnictva se strukturou policie, kde zjistíme jakým způsobem je policie od četnictva inspirována a jak moc je ovlivněna její struktura.

5.4.1 Organizace Československého četnictva

Jak je uvedeno v teoretické části této práce, organizace četnictva byla rozdělena na řídicí a výkonné orgány. Už podle názvu je jasné, která složka měla jakou činnost. Řídicí orgány měly na starosti vedení četnického sboru. Výkonné orgány vykonávaly samotný výkon služby. Celá organizace podléhala ministerstvu vnitra. Nejvýše postaveným důstojníkem u četnictva byl **generální velitel četnictva**. Ten byl odpovědný za dodržování vojenského pořádku a kázně, vykonával disciplinární pravomoc a dohlížel na jednotnost sboru. Generální velitel četnictva byl jmenován prezidentem republiky. Území republiky bylo rozděleno na jednotlivé země, přičemž v každé bylo zřízeno **zemské četnické velitelství**. Jednotlivá velitelství měla sídla v Praze pro zemi Českou, v Brně pro zemi Moravskoslezskou, v Bratislavě pro Slovensko a v Užhorodě pro Podkarpatskou Rus. Nejvyšším představeným zemského četnického velitelství byl zemský četnický velitel, který přímo velel četnickým oddělením, která byla v obvodu zemského úřadu. Dále řídil vojenské, hospodářské a správní záležitosti. Zemský velitel byl do funkce jmenován prezidentem republiky. Zemským četnickým velitelstvím byla podřízena **četnická oddělení**. Vedoucí funkce oddělení byl četnický správní důstojník. Ten dohlížel na udržování kázně, vojensky vzdělával a zdokonaloval v praktické bezpečnostní službě podřízené četníky včetně velitelů stanic. Dále kontroloval podřízené stanice. Jeho povinností bylo mimo jiné i udržovat styk s politickými a soudními úřady. Dalším článkem byla **okresní četnická velitelství**, která byla zřizována v sídlech okresních úřadů. V čele byl výkonný četnický důstojník, jakožto vojenský představený všech četnických stanic v okrese. Ten vedl, řídil a kontroloval veškerou konanou službu jemu podřízených útvarů a četníků [2].

Základní složkou výkonných orgánů četnictva byly **četnické stanice**. Obvod stanice nepřekračoval území jednoho polického okresu, jednalo se o území 4 až 5 obcí. Četnickou stanicí řídil četník zpravidla v hodnosti vrchního strážmistra, který měl na starosti její chod, cvičil podřízené četníky, kontroloval jejich činnost a tak podobně. V případě zjištění, že bylo podezření nebo byl-li spáchán v obvodě četnické stanice trestný čin, velitel stanice musel jet osobně nebo vyslat na místo činu hlídku, bez ohledu na škodu nebo závažnost tohoto činu. Veliteli též náleželo vedení evidencí, které byly nezbytné pro výkon pátrací služby. Dále měly za povinnost vyrozumět četnické pátrací stanice o každém závažnějším trestném činu, který se v jejich služebním obvodě stal. Další vybranou složkou byly **četnické pátrací stanice**, které byly nejprve řízeny jako podpůrná oddělení pro četnické stanice, ale později byly vyčleněny a staly se z nich samostatné útvary. Od roku 1935 bylo na území republiky zřízeno 42 pátracích stanic. Působily v obvodě okresních četnických velitelství, zejména v sídle všech krajských soudů. Četníci zařazení na pátracích stanicích ve spolupráci s četníky z četnických stanic spolupůsobili při vypátrání a zadržení pachatele nebo odcizeného majetku. Dále u závažnějších trestných činů zajišťovali důkazy, neboť na toto byli vybaveni pátracími pomůckami nebo psem. Ve svém služebním obvodě působili i preventivně, jelikož prováděli objížďky na služebním motocyklu nebo v automobilu. Na pátracích stanicích se vedly evidence pátrací služby, čímž došlo k systematickému sledování zločinnosti. K tomuto byly informace získávány z pátracích oběžníků, ze zpráv okresních četnických velitelství nebo od ostatních pátracích stanic a dále ze zpráv a pokynů ústředního četnického pátracího oddělení v Praze, z článků policejního věstníku. Mimo to vedli evidenci potulných cikánů nacházejících se ve služebním obvodě a s nimi spojených trestných činů. Dále od 1. května 1935 bylo v sídlech velitelství četnických oddělení zřízeno na celém území státu 11 **četnických silničních kontrolních stanic**. Jejich úkolem bylo hlídkování v přiděleném služebním obvodě služebním automobilem a dozorovat nad dodržováním dopravních předpisů. Toto prováděli především na hlavních silničních tazích ve dne i v noci, zejména na nejvíce frekventovaných úsecích v době největšího provozu. Dohled prováděli i na okresních silnicích a podobně, ale mimo obvody, které byly v působnosti státních policejních úřadů. Automobily a motocykly přidělené na tyto stanice byly vybaveny signálními přístroji a byla vydána úprava postupu pro kontrolu motorového vozidla. Ostatní četnické stanice nebyly těmito signálními zařízeními vybaveny, přesto jim byla dána povinnost plnit úkoly v silničním provozu, jakým byl hlavně dozor na dodržování předpisů vydaných k udržování veřejného pořádku

a bezpečnosti na silnicích. Od poloviny roku 1935 byly u četnictva zřízeny **čtetnické letecké hlídky**. Tyto hlídky dohlížely na dodržování předpisů a mezinárodní úmluvy týkající se letectví a hájily svrchovanost ve vzdušném prostoru nad územím státu. Spolupracovali s pozemní bezpečnostní službou, například při pronásledování nebezpečných pachatelů. Dále pomáhali při plnění bezpečnostní služby související s leteckou dopravou a pasovou kontrolou a poskytovaly pomoc a záchranu při živelných pohromách. Rovněž hlídky šetřily příčiny leteckých katastrof mimo leteckých katastrof vojenských letadel [1, 2].

5.4.2 Organizace Policie ČR

Policii České republiky tvoří 3 složky – policejní prezidium, útvary s celostátní působností a krajská ředitelství, kterým jsou podřízeny útvary zřízené v rámci těchto ředitelství. Jako celek je policie podřízena ministerstvu vnitra. Nejvyšším článkem policie je **policejní prezidium**, v jehož čele stojí policejní prezident. Ten odpovídá za její činnost ministru vnitra. Policejní prezident je jmenován ministrem vnitra.

Policejní prezidium určuje cíle rozvoje policie. Dále se zabývá koncepcí organizace a řízení. Stanovuje úkoly jednotlivých služeb, které jsou služba pořádkové policie, služba dopravní policie, služba cizinecké policie, letecká služba, pyrotechnická služba, ochranná služba, služba kriminální policie a vyšetřování a další. Prezidium kontroluje činnost policie, kterou dále analyzuje, na základě čehož vytváří podmínky pro plnění úkolů policejních útvarů. V neposlední řadě koordinuje jejich činnost při plnění úkolů, které přesahují jejich územní nebo věcnou působnost [16].

Na policejním prezidiu jsou policejnímu prezidentovi podřízeni náměstci. Každý náměstek spravuje danou problematiku. Prvnímu náměstkovi podléhá pořádková policie, dopravní policie, služba pro zbraně a bezpečnostní materiál a operační odbor. Náměstek policejního prezidenta pro službu kriminální policie a vyšetřování vede službu kriminální policie a vyšetřování. Náměstek pro ekonomiku zajišťuje finanční a majetkové správy u Policie ČR a náměstek policejního prezidenta pro lidské zdroje, informační a komunikační technologie a inovace, který spravuje personální záležitosti, vědu a výzkum nových metod uplatňovaných u policie a také například zabezpečuje vytváření podmínek, koordinaci a metodické vedení jednotlivých podřízených organizačních článků.

Další částí policie jsou útvary s celostátní působností. Tyto útvary vykonávají specifické a specializované úkoly na celém území republiky. Některé poskytují specifické služby pro ostatní policejní útvary, další se zabývají odhalováním organizovaného zločinu nebo korupce, drogovou trestnou činností nebo zajišťují ochranu prezidenta republiky a ústavních činitelů nebo obstarávají policejní vzdělávání a služební přípravu. Jedná se například o Národní protidrogovou centrálu, Národní centrálu proti organizovanému zločinu, Kriminalistický ústav Praha, Leteckou službu, Útvar policejního vzdělávání a služební přípravy, Útvar pro ochranu prezidenta ČR, Ochrannou službu nebo Útvar rychlého nasazení a další. Celkem je u Policie ČR zřízeno 13 útvarů s celostátní působností.

Třetí částí jsou krajská ředitelství. Těch je 14 a jejich územní obvody se shodují s územními obvody krajů. V čele krajských ředitelství je krajský ředitel. Tomu jsou podřízeni náměstci, kteří spravují činnost policie v rámci krajů. Náměstek ředitele pro SKPV spravuje činnost služby kriminální policie a vyšetřování, náměstek pro vnější službu pak činnost pořádkové policie, dopravní police a podobně. Náměstek pro ekonomiku má na starosti ekonomickou správu ředitelství a dále vedoucí personálního oddělení.

V rámci krajských ředitelství působí útvary s působností po celém kraji a dále jim podřízené teritoriální útvary, kterými jsou územní odbory. Vedoucím představitelem územního odboru je ředitel, jemuž jsou podřízena obvodní oddělení, dále mu podléhá služba kriminální policie a vyšetřování územního odboru a dopravní inspektorát. V hlavním městě Praze jsou teritoria rozdělena na 4 obvodní ředitelství, v jejichž čele je ředitel. Rovněž zde jsou zřízeny útvary, které pracují na celém území hlavního města a již zmíněná obvodní ředitelství, ve kterých jsou základní organizační články místní oddělení. V obvodních ředitelství je dále služba kriminální policie a vyšetřování, oddělení hlídkové služby a tak dále.

5.4.3 Komparace

Tabulka 4 Komparace organizace - zdroj vlastní

	Podřízenost	Nejvyšší představený	Rozdělení území	Útvary s působností na celém území
Četnictvo	MV	Generální velitel	4 země	2
Policie ČR	MV	Policejní prezident	14 krajů	13

Ze zjištěných informací vyplývá, že struktura a organizace policie se v základních bodech shoduje s tou četnickou. Obě složky byly podřízeny ministerstvu. Nejvyšším představitelem u četnictva byl generální velitel v sídle generálního velitelství. U policie je to policejní prezident, který sídlí na policejním prezídiu. Oba tyto čelní představitelé zodpovídali a zodpovídají za činnost svých bezpečnostních složek ministru vnitra. Generální velitel četnictva byl do funkce jmenován samotným prezidentem republiky, kdežto policejní prezident je do své funkce jmenován „pouze“ ministrem vnitra. U četnictva fungovaly pouze dvě oddělení, která by se v dnešní době dala zařadit do celorepublikové působnosti, kdy se jednalo o četnické letecké hlídky a o ústřední četnické pátrací oddělení. Tato dvě oddělení podléhala přímo ministru vnitra. Policie disponuje 13 odděleními, jejichž působnost je po celém území republiky. Tyto útvary podléhají policejnímu prezidentovi, respektive jeho náměstkům. Část útvarů řídí první náměstek policejního prezidenta (letecká služba, ochranná služba, útvar pro ochranu prezidenta, služba cizinecké policie a pyrotechnická služba), část pak náměstek pro službu kriminální policie a vyšetřování (Národní centrála proti organizovanému zločinu, národní protidrogová centrála, úřad dokumentace a vyšetřování zločinu komunismu, útvar speciálních činností, útvar zvláštních činností, kriminalistický ústav a útvar rychlého nasazení). Generálnímu veliteli četnictva podléhala zemská četnická velitelství a velitelství doplňovacího oddělení. Policejnímu prezidentu pak podléhají krajská

ředitelství policie, jejichž součástí je i personální odbor, který je zřízený na každém krajském ředitelství.

V roce 1938 bylo území státu rozděleno na 4 územní celky. Ty spravovala zemská četnická velitelství v čele se zemským velitelem. Dnes je území republiky rozděleno na 14 krajů, přičemž v každém je zřízeno krajské ředitelství policie. V čele je krajský ředitel, který je podřízený policejnímu prezidentovi.

Každá země pak byla rozdělena na obvody, které se skládaly minimálně ze dvou politických okresů. Tyto obvody spravovala četnická oddělení, jakožto řídicí složka, ve které stál v čele správní četnický důstojník. Tomuto důstojníkovi podléhaly četnické pátrací stanice, pohotovostní oddíly a četnické silniční kontrolní stanice. Dnes jsou v rámci krajských ředitelství zřízeny útvary s působností na celém území kraje, které jsou podřízeny krajskému řediteli. Na konci 30. let 20. století byla v samotných okresech zřízena okresní četnická velitelství, kterým velel výkonný četnický důstojník, kterému byla podřízena základní výkonná složka, kterou byly četnické stanice. U policie jsou takto zřízeny v rámci krajských ředitelství územní odbory, v jejichž čele je územní ředitel. Tomu jsou pak podřízena obvodní oddělení, také služby kriminální policie a vyšetřování územního odboru a dopravní inspektoráty.

6 DISKUZE

Cílem praktické části této práce bylo metodou komparace porovnat obě bezpečnostní složky a zjistit možná opatření ke zlepšení současného stavu u Policie ČR s ohledem na historickou podobu československého četnictva a navrhnout jejich možnou aplikaci v současné době.

V současné době je Policie ČR jediným státním ozbrojeným bezpečnostním sborem. V době první republiky existovalo takových sborů více, byly však svými pravomocemi rozmístěny tak, aby zajistily úplnou bezpečnost ve státě, a to i ve vzdušném prostoru. K tomuto specifickému úkolu byly zřízeny četnické letecké hlídky. Na rozdíl od současné letecké služby policie, se četničtí letci střetávali s vojenskými letadly a chránili československý vzdušný prostor proti vnějšímu nepříteli. Toto dnes přísluší pouze Armádě České republiky. Letecká služba policie se zabývá podporou pozemních hlídek, vypomáhá v rámci IZS, kdy transportuje zraněné osoby, pomáhá Hasičskému záchrannému sboru, asistuje policejním hlídkám při pátrání po hledaných nebo pohřešovaných osobách, ale rozhodně nebrání vzdušné hranice státu proti nepříteli.

V práci byla také provedena komparace například přijetí nových příslušníků k oběma sborům a další služební postup. U četnictva bylo jednou z podmínek pro přijetí, aby uchazeč měl splněný povinný vojenský výcvik. V současné době, kdy náš stát nemá povinnou základní vojenskou službu, je tato podmínka naprosto vyloučena. V rámci základní odborné přípravy u policie, by však mohla být část vojenského výcviku zakomponována. Některá krajská ředitelství zkoušela tuto myšlenku začlenit v rámci prvního měsíce základní odborné přípravy, kdy noví policisté cvičí základy manipulace se zbraní a základní pořadové cvičení, ale neujalo se to. Já jsem toho názoru, že základní odborná příprava by se mohla prodloužit o 2 až 3 měsíce, přičemž po přijetí by se každý nově přijatý příslušník místo jednoho měsíce cvičil měsíce tři, kdy tento výcvik by byl více vojenského charakteru. V dnešní době civilistům, chybí úcta k autoritám, respekt k druhým a podobně, což je dle mého názoru částečně způsobené i absencí základní vojenské služby. V kontextu dnešních událostí a současné nestabilní situace ve světě se vybízí otázka, zda znovu neobnovit v určité formě základní vojenskou službu plošně a ne jen u policie.

Domnívám, že tříměsíční intenzivní vojensky organizované cvičení, by mohlo vzbudit u nově přijatých policistů a policistek autoritu k nadřízeným, respekt k druhým a získat potřebné, nikoliv však přehnané, sebevědomí, potřebné pro následný náročný výkon služby.

Co se týká kariérního postupu, četník se s odslouženými roky postupně povyšoval, čímž se každý mohl teoreticky stát důstojníkem. Samozřejmě byla dána kritéria pro povýšení a na vůdčí posty bylo zapotřebí zakončit odborný kurz s určitým prospěchem, ale každý četník, splňující požadavky, se mohl přihlásit. Jelikož státní školský systém v té době nebyl tak vypracovaný, jako je nyní, součástí odborných kurzů byla i výuka z předmětů, které se nachází v osnovách dnešních základních škol. Četnictvo mělo vzdělávací systém dobře propracovaný. V rámci něj byla škola četníků na zkoušku, kde se vzdělávali nově přijatí četníci, škola pro výcvik velitelů stanic a škola pro výcvik výkonných důstojníků. Četníci se tak museli pro všechny sféry služby neustále vzdělávat. U policie toto funguje obdobně. Po absolvování základní odborné přípravy je policista zpravidla zařazen na základní útvar, kterými jsou obvodní oddělení. Pro výkon specifických činností jsou pro policisty pořádány pravidelné odborné kurzy, například pro používání světelných a zvukových výstražných zařízení na služebních vozidlech a jiné. Pokud policista postoupí z obvodního oddělení na službu kriminální policie a vyšetřování, musí absolvovat několikatýdenní odborný kurz zaměřený na činnosti, kterými se bude ve výkonu své služby zabývat. U policie musí příslušník pro kariérní postup splňovat danou délku služebního poměru, ale především dosažené vzdělání.

Toto je další bod, který by dle mého názoru mohl být do současné podoby policejního sboru začleněn. V rámci vzdělávacího útvaru by se dala vyčlenit nebo zřídit nová oddělení, kde by se odborně vzdělávali žadatelé na vedoucího oddělení i jejich zástupců. Podobně jako toto mělo četnictvo. Na konci kurzu by složili závěrečnou zkoušku, čímž by splnili podmínku pro funkci vedení oddělení policie. Nejvyšší dosažené vzdělání by bylo zvýhodněním pro uchazeče, nikoliv však nutností. Myslím si, že by mohl být lepší vedoucí oddělení člověk se středoškolským vzděláním, který má například 20letou praxi, než ten, který sice dosáhl vysokoškolského vzdělání, ale jeho délka služebního poměru by byla podstatně kratší. Kurz by byl koncipován tak, aby jeho výsledek nahradil podmínku vysokoškolského vzdělání. Samozřejmě pro ty nejvyšší vedoucí funkce,

jakými jsou policejní prezident či náměstek policejního prezidenta, by podmínka vysokoškolského vzdělání zůstala zachována.

Dále se tato práce zabývala komparací úkolů obou bezpečnostních složek. Četnictvo své úkoly mělo definováno ve Služební instrukci pro četnictvo, kde se nacházely i jejich oprávnění. U policie se úkoly a oprávněními zabývá zákon o policii. V době své existence mělo četnictvo službu rozdělenou na dvě odvětví, a to službu obyčejnou a zvláštní, při kterých se plnily dané úkoly. Jedním z úkolů zvláštní služby u četnictva bylo eskortování vězňů. Takovýto úkol dnes spadá do kompetence pouze Vězeňské službě České republiky, tudíž se jím policie nezabývá. Dalším znakem zvláštní služby bylo, že četníci plnili úkoly asistenční. Policie také provádí některé asistenční úkoly. Naprosto běžně asistuje zdravotníkům s agresivními pacienty a jejich převozem do zdravotnického zařízení. Jak je výše zmíněno, četnictvo mělo služby rozděleno na dva druhy. Policie má služby rozdělené podle činnosti dané skupiny policistů. Služba pořádkové policie udržuje veřejný pořádek apod., služba dopravní policie dohlíží na dodržování bezpečnosti a plynulosti silničního provozu, služba kriminální policie a vyšetřování se zabývá trestnými činy, které nejsou v kompetenci obvodních oddělení policie. Vzhledem k tomu, že policie se zabývá daleko rozsáhlejší problematikou, než kterou se zaobíralo četnictvo, je pochopitelné, že úkoly jak je mělo rozděleno četnictvo, nelze dnes aplikovat.

Další kapitolou byla komparace donucovacích prostředků a použití zbraně. Při pohledu do zákonů obou složek je vidět rozdíl. Četnictvo mělo 4 podmínky, za kterých mohlo použít zbraň, policie jich má v zákoně 8. Faktem je, že v době první republiky byla mentalita obyvatel trochu odlišná, než je nyní a četník byl uznávanou osobností s přirozenou autoritou. Dnešní policisté takovouto autoritu bohužel nemají. Je smutným faktem, že dnes se někteří lidé snaží policisty záměrně vyprovokovat a jejich reakce a řešení situace nahrávají na mobilní zařízení a záznam pak umisťují na internetu a sociálních sítí. Kdyby si dnešní lidé více vážili druhých, i samotných policistů, ti by pak mohli mít ve svém zákoně na místo 17 donucovacích prostředků jen 8, jako kdysi četnictvo. V době působení četnictva se spousta konfliktů vyřešila jen tím, že se na místo dostavil četník. Toto je bohužel dnes nemyslitelné. To je důvod, proč jsou policisté vybaveni tolika prostředky a mají více oprávnění pro použití zbraně. Shoda u obou složek je ta, že použití střelné zbraně je tím nejkrajnějším možným prostředkem pro dosažení účelu sledovaného zákrokem.

Samotná organizace současného policejního sboru vychází bezpochyby z té četnické. Policie se ke svým „předkům“ hrdě hlásí. Samozřejmě v důsledku technologického vývoje je současná struktura policie od té četnické více rozšířena. Přeci jen, některé trestné činy, které známe dnes, v minulosti neexistovaly, nebo to, co dříve bylo považováno za trestný čin, dnes může být bráno „pouze“ jako přešůpek anebo to, co bylo dříve protiprávní, dnes náš právní systém za protiprávní nepovažuje. S vývojem průmyslu a technologií souvisí i vývoj zločinů a tím pádem i struktury a úkolů bezpečnostních složek. Tento řetězec platil vždy. Zločin byl stále o jeden krok napřed před bezpečnostními složkami, ale ty na to vždy dokázaly adekvátně zareagovat. Například četnické pátrací stanice se zabývaly celou škálou trestných činů, od krádeží po ty nejzávažnější trestné činy - vraždy, ale vždy se tím zabývala pátrací stanice jako celek. U Policie ČR četnickým pátračkám odpovídá Služba kriminální policie a vyšetřování, která je, na rozdíl od nich, rozdělena na tzv. linie, přičemž každá linie se zabývá svojí problematikou. Tedy například násilnými trestnými činy se zabývá linie násilí SKPV, drogou problematikou se zabývá linie Toxi, a tak dále. Služba kriminální policie a vyšetřování se dále dělí na tzv. okresní a krajskou, nebo celorepublikovou. Podle spáchaného činu je rozhodující pro příslušnost horní hranice výše trestu. Když je horní hranice trestu do šesti let, tak tyto trestné činy řeší „okresní kriminálka“, ty závažnější činy pak ta „krajská“. Útvary služby kriminální policie a vyšetřování s celostátní působností se zabývají specifickou trestnou činností. Toto jsou věci, které u četnických pátracích stanic neexistovaly. Myslím si, že současná struktura policie je správná a z té četnické není nic, co by bylo možné aplikovat v té dnešní podobě.

Dá se říci, že generální velitelství odpovídá policejnímu prezidiu. Jelikož území republiky není územně rozděleno na země, jako tomu bylo v době první republiky, zemským četnickým velitelství neodpovídá žádná část struktury policie. Podřízeným článkem zemských četnických velitelství byla četnická oddělení, která spravovala obvody tvořené dvěma i více okresy. U policie by se těmito oddělení dala přirovnat krajská ředitelství. Četnickým oddělením byla podřízena okresní četnické velitelství, která řídila základní výkonnou složku, kterými byly četnické stanice. Dnes toto velitelství odpovídá územním odborům, kde je základním článkem obvodní oddělení.

Je však zajímavostí, jaké měli představitelé vedoucích funkcí četnictva povinnosti a čím se zabývali, ve srovnání s dnešní policií. Generálnímu veliteli četnictva připadaly

kompetence řízení výcviku důstojníků, kontrolu výkonu služby zemských četnických velitelů a vyučování na četnických útvarech a hodnostních školách. Rovněž dohlížel na způsob vyučování a pokrok na hodnostních školách tím, že občas vykonal inspekci, tzv. přehlídku, na zemských četnických velitelství. Toto mu přímo ukládala instrukce „*přesvědčiti se při těchto přehlídkách, konají-li četnické stanice službu za účelem udržení veřejné bezpečnosti podle předpisu a je-li mladý četník pro svoji službu trpělivě a pilně vzděláván, nepoužívá-li se četníků, kteří mají konati službu na stanici, svémocně k vyučování ostatních, k písemným a jiným správním službám a neužívá-li se při jejich výcviku nebo při přehlídkách stanic výstředních opatření*“ [2, s. 53]. Stejně tak i zemský velitel prováděl kontroly jemu podřízených součástí. Jejich náplní bylo zjištění úrovně znalostí a ovládnutí četnických předpisů, úrovně kázně, způsob vedení kanceláře, dodržování kasárenského předpisu a další [2]. Dnes takovéto činnosti policejní prezident, ředitelé krajských ředitelství ani náměstci policejního prezidenta nemají. Bohužel vedoucí představitelé jednotlivých článků nejsou veliteli, ale manažery. Jsem názoru, že vedoucí oddělení, a je jedno, zda se jedná o vedoucího obvodního oddělení nebo národní protidrogové centrály, by měl být velitelem, zkušeným nadřízeným, který své podřízené povede, dá jim jasné pokyny apod. Dnešní vedoucí se zabývají spíše chodem oddělení a administrativou. Pro některé činnosti, kterými se vedoucí zabývá, by mohla být zřízena pozice, pro civilní zaměstnance (stejně jako u četnictva fungoval kancelářský pomocník), který by místo vedoucího mohl zajišťovat objednávání kancelářských potřeb, kancelářského vybavení a tak dále. A vedoucí i jeho zástupce by se mohli plně zabývat vedením oddělení, tak jako to bývalo u četnictva, ale i pak u sboru národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti atd.

V internetovém prostředí bylo nalezeno několik veřejně dostupných bakalářských nebo diplomových prací zabývajících se podobným tématem. Jako příklad bych uvedl diplomovou práci pana Ondřeje Plechatého, jenž v roce 2013 vypracoval práci na téma Postavení a úloha četnictva po roce 1918, ve které komparoval některé prvky četnictva a policie. Pan Plechatý měl za cíl své práce „*objektivně popsat postavení a úlohu četnického sboru na území ČSR po roce 1918 až do dnešní doby a porovnat její činnost a vybrané aspekty služby tohoto sboru s postavením a činností současné Policie ČR*“ [30, s. 48]. Výsledky komparace této práce se shodují s vybranými výsledky pana Plechatého. Především v komparaci úkolů četnictva a policie. Stejně jako tato práce, tak i pan Plechatý došel k závěru, že úkoly četnictva a úkoly policie jsou z dnešního pohledu

nesrovnatelné. Taktéž se zmiňuje o prvku terorismu, které československé četnictvo neznalo. Drobné rozdíly jsou ve výsledku komparace u služebního postupu a vzdělávání u policie. Tyto rozdíly jsou způsobeny tím, že vzdělávací systém policie se nadále vyvíjí a tudíž výsledky z roku 2013 jsou jiné než v roce 2021. V závěru práce pan Plechatý uvádí, že oba sbory toho mají společného poměrně dost, s čímž se dá souhlasit. Dále se v závěru své práce zmiňuje o odlišnostech v postavení četníka ve společnosti, kdy četník byl osobností autoritativní a respekt z něj měly i kriminální živly. Stejným výsledkům došla i tato práce, neboť porovnáme-li podmínky pro použití donucovacích prostředků a zbraně, je na první pohled jasné, že četnictvo takovéto prostředky nepotřebovalo, jelikož případný konflikt většinou vyřešila pouhá přítomnost četnictva. Ke stejnému závěru došel i pan Miroslav Suchý v roce 2008, který se ve své bakalářské práci zabýval tématem Historie vzdělávání u četnictva a policie Československé republiky. Pan Suchý vyzdvihuje četnický vzdělávací systém, zejména následnou strukturu odborných kurzů a doškolování, který se osvědčil i u Policie ČR [31]. S tímto se dá souhlasit jen částečně. Jak jsem uvedl výše, domnívám se, že některé části vzdělávacího systému u policie, by se mohly lépe inspirovat od těch četnických a aplikovat v současném stavu. Postavení četnictva byl i výstup bakalářské práce pana Martina Jindry z roku 2013. Ten se zabýval tématem Právního postavení četníků v letech 1918 – 1939, kde četnictvo vyzdvihuje a uvádí, že četníci byli váženými členy společnosti a služba u četnictva byla pro ně skutečným posláním [32]. Já se ztotožňuji se závěrem pana Jindry a část této práce se s jeho závěrem taktéž shoduje.

7 ZÁVĚR

Cílem této práce bylo představit vznik a vývoj československého četnictva, jeho strukturu a organizaci, do které se vyvinulo v roce 1938. Byla představena jeho výstroj a výzbroj a úkoly, kterými se sbor zabýval. Stejným způsobem byla popsána Policie České republiky. V praktické části byly metodou komparace porovnány vybrané aspekty u obou těchto bezpečnostních sborů a vyvozeny určité návrhy, které by mohly být od četnictva vyvozeny a aplikovány v dnešních podmínkách u Policie ČR.

Na začátku svého působení nemělo četnictvo tak dobré postavení, ale postupem času si československé četnictvo získalo skvělou pověst a respekt společnosti a služba u četnictva se stala hrdým posláním tehdejších mužů. Bez váhání se dá říci, že mužstvo nosilo četnickou uniformu s hrdostí. Smutnou záležitostí je, že dnešní policejní sbor, je posledních několik let nástrojem politické moci a zasloužil by si větší respekt a úctu, jak ze strany občanů České republiky, tak od samotných politiků. Určitě je spousta policistů, kteří jsou na své povolání hrdí, já jsem jeden z nich, ale zároveň je jich stále více, kteří nejsou.

Přínosem u dnešní policie by byla například podřízená funkce vedoucího oddělení. Jednalo by se o civilního zaměstnance, který by se zabýval administrativou a činnostmi, které jsou v kompetenci vedoucího, ale s policejní prací mají málo společného. Jedná se například o objednávky kancelářského vybavení a kancelářských potřeb. Tím by se vedoucí mohl plně věnovat vedení svého oddělení a svých podřízených. Přesně tak, jako to fungovalo u četnictva, kdy veliteli vybrané stanice či oddělení byl přidělen kancelářský pomocník, který nebyl ve výkonu služby, ale byl jakousi pomocnou rukou velitele.

Další aspekt, který by se od četnictva dal převzít, se týká vzdělávacího systému. Podobně jako byly u četnictva školy pro výcvik velitelů stanic a škola pro výcvik výkonných důstojníků, by mohl být v rámci policie zřízen speciální vzdělávací útvar, který by se zabýval čistě jenom vzděláváním uchazečů na vedoucího oddělení nebo zástupce vedoucího oddělení. Mohly by se upravit i podmínky vzdělání, které by se daly nahradit právě kvalitním a intenzivním kurzem, který by byl zakončen zkouškou. Smyslem toho by bylo, aby se zvýšila kvalita vedoucích oddělení, kteří by mohli být vzorem a oporou pro své podřízené, kterým by předávali své znalosti a zkušenosti.

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ř. z. – říšský zákoník

Sb. z. a n. – sbírka zákonů a nařízení

vz. – vzor, používáno u označení palných zbraní

SKPV – Služba kriminální policie a vyšetřování

OOK – Oddělení obecné kriminality

OHK – Oddělení hospodářské kriminality

MV – ministerstvo vnitra

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

[1] – DLOUHÝ, Michal. *Století četnické kriminalistiky: historie kriminalistiky u četnictva na území České republiky*. Cheb: Svět křídel, 2014. Svět křídel. ISBN 978-80-87567-42-5.

[2] – MACEK, Pavel. *Dějiny policie a četnictva II*. Přeložil Lubomír UHLÍŘ. Praha: Police History, 1999. ISBN 80-902670-0-9.

[3] - PINKAS, Oldřich a Josef ERHART. *Sbírka četnických předpisů: schváleno výnosem ministerstva vnitra ... jako služební a učební pomůcka pro četnictvo*. Kroměříž: J. Gusek, 1923.

[4] – zákon č. 299/1920 Sb., o četnictvu, ze dne 14. dubna 1920

[5] - SPEYCHAL, Robert a kol. *Stráž obrany státu*. Praha: MV & H, 2002. Encyklopedie stejnokrojů Československa. ISBN 80-238-8328-3.

[6] - FEIERABEND, Ladislav Karel, BILÍKOVÁ, Magda, ed. *Politické vzpomínky*. Vyd. 2., upr. V Brně: Atlantis, 1996. ISBN 80-7108-091-8.

[7] - Zákon č. 125/1927 Sb. z. a n., o organizaci politické správy, ze dne 14. července 1927

[8] - DLOUHÝ, Michal. *Četnický pes Alto*. Praha: Pragoline, 2009. Otisky (Pragoline). ISBN 978-80-86546-69-8.

[9] - VHU PRAHA. *VHU PRAHA* [online]. Vojenský historický ústav Praha [cit. 10. 04. 2022]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/exhibit/cetnicka-karabina-vz-90-gendarmerie-karabiner-m-90/>

[10] - VHU PRAHA. *VHU PRAHA* [online]. Vojenský historický ústav Praha [cit. 10. 04. 2022]. Dostupné z: <http://www.vhu.cz/exhibit/cetnicka-puska-vz-33/>

[11] - DLOUHÝ, Michal. *Humoresky vážně*. Praha: Pragoline, 2007. Otisky (Pragoline). ISBN 978-80-86546-58-2.

[12] - ŠTEINBACH, Miroslav. *30 let Policie České republiky*. Praha: Policejní prezidium ČR, 2021. ISBN 978-80-908139-0-8.

[13] – zákon č. 283/1991 Sb., o Policii České republiky

[14] – zákon č. 273/2008 Sb., o Policii České republiky

[15] - HRUDKA, Josef a David ZÁMEK. *Organizace a činnost policejních služeb: stav k 1. 1. 2012*. Praha: Police history, 2012. ISBN 978-80-86477-56-5

[16] - *Policie České republiky: Police of the Czech Republic*. 2. vydání. Praha: Policejní prezidium České republiky, 2017. ISBN 978-80-270-0664-9

[17] - Přezbrojení Policie ČR pistolemi z České zbrojovky ukončeno | Protext - PR služby ČTK. Úvodní strana | Protext - PR služby ČTK [online]. [cit. 18. 04. 2022]. Dostupné z: <https://www.protext.cz/zprava.php?id=6915>

[18] - NOŽINA, Miroslav a Miloš VANĚČEK. Národní protidrogová centrála 1991-2016. [Praha]: Národní protidrogová centrála, [2016]. ISBN 978-80-270-0640-3

[19] - Vybavení střelnými zbraněmi, použití zbraně - Policie České republiky. Úvodní strana - Policie České republiky [online]. Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 18. 04. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/vybaveni-strelnymi-zbranemi-pouziti-zbrane.aspx>

[20] - policista.cz | Teleskopický obušek aneb co je malé, je milé. Díl 1. policista.cz | Hlavní strana [online]. [cit. 18. 04. 2022]. Dostupné z: <https://www.policista.cz/clanky/reportaz/teleskopicky-obusek-aneb-co-je-male-je-mile-dil-1-679>

[21] - O nás - Policie České republiky. Úvodní strana - Policie České republiky [online]. Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 19. 04. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/o-nas-56.aspx>

[22] - Letecká služba Policie České republiky - Policie České republiky. Úvodní strana - Policie České republiky [online]. Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 19. 04. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/policie-ceske-republiky-letecka-sluzba-824129.aspx>

[23] - Policie České republiky - Útvar rychlého nasazení - Policie České republiky. Úvodní strana - Policie České republiky [online]. Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 19. 04. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/utvar-rychleho-nasazeni-policie-ceske-republiky-utvar-rychleho-nasazeni.aspx>

[24] - Historie základní vojenské služby v českých zemích | Ministerstvo obrany. Ministerstvo obrany a Armáda České republiky [online]. [cit. 21. 04. 2022]. Dostupné z: <https://www.army.cz/scripts/detail.php?id=3895>

[25] - ERHART, Josef. *Rukověť četnictva: část první: Zákon o četnictvu : Část druhá: Předpisy obou platných trestních řádů : Část třetí: Vysvětlivky ke služební instrukci pro četnictvo*. Praha: Josef Erhart, 1937.

[26] – zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

[27] - Průběh přijímacího řízení - Policie České republiky. Úvodní strana - Policie České republiky [online]. Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 24. 04. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/prubeh-prijimaciho-rizeni.aspx>

[28] - Posouzení fyzické způsobilosti uchazeče - Policie České republiky. Úvodní strana - Policie České republiky [online]. Policie ČR, všechna práva vyhrazena [cit. 24. 04. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/posouzeni-fyzicke-zpusobilosti-uchazece.aspx>

[29] - Povolání policista - Policie České republiky. Úvodní strana - Policie České republiky [online]. [cit. 24. 04. 2022]. Dostupné z: <https://www.policie.cz/clanek/sprava-zapadoceskeho-kraje-volna-mista-povolani-policista.aspx?q=Y2hudW09NQ%3D%3D>

[30] - PLECHATÝ, Ondřej. Postavení a úloha četnictva po roce 1918. Mělník, 2013. Bakalářská práce. Vysoká škola regionálního rozvoje. Vedoucí práce Doc. JUDr. Pavel Macek, CSc.

[31] - SUCHÝ, Miroslav. Historie vzdělávání u četnictva a policie Československé republiky. Brno, 2008. Bakalářská práce. Masarykova univerzita, Pedagogická fakulta. Vedoucí práce Doc. PhDr. Vladimír JŮVA, CSc.

[32] - JINDRA, Martin. Právní postavení četníků v letech 1918 - 1939. Praha, 2013. Bakalářská práce. Vysoká škola regionálního rozvoje. Vedoucí práce Doc. JUDr. Pavel Macek, CSc.

10 SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK

Tabulka 1Komparace přijetí a služebního postupu - zdroj vlastní.....	48
Tabulka 2Komparace úkolů – zdroj vlastní	50
Tabulka 3Komparace donucovacích prostředků a použití zbraně – zdroj vlastní.....	52
Tabulka 4Komparace organizace -zdroj vlastní	57